

Vapaaehtoiset vesien- hoidon organisaatiot Toimintamallianalyysi 2012

ELINA JOENSUU
TEIJA KIRKKALA
JOHANNA RINNE
HENNA RYÖMÄ
SANNA TIKANDER

Vapaaehtoiset vesienhoidon organisaatiot Toimintamallianalyysi 2012

ELINA JOENSUU
TEIJA KIRKKALA
JOHANNA RINNE
HENNA RYÖMÄ
SANNA TIKANDER

ELINVOIMAA ALUEELLE 6 | 2013

**VAPAAEHTOISET VESIENHOIDON ORGANISAATIOT
TOIMINTAMALLIANALYYSI 2012**

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

**Taitto: Päivi Lehtinen
Kansikuva: Johanna Rinne
Painotalo: Kopijyvä Oy**

**ISBN 978-952-257-931-7 (painettu)
ISBN 978-952-257-932-4 (PDF)**

**ISSN-L 2242-282X
ISSN 2242-282X (painettu)
ISSN 2242-2838 (verkkójulkaisu)**

URN:ISBN:978-952-257-932-4

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

Esipuhe	2
1 Toimintamallianalyysin lähtökohdat	3
2 Menetelmä	6
3 Haastattelut ja sidosryhmäkyselyt	8
3.1 Aurajokisäätiö	8
3.2 Mynälahden neuvottelukunta	8
3.3 Paimionjoki-yhdistys ry	9
3.4 Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry	9
3.5 Pyhäjärvi-instituuttisäätiö ja Pyhäjärven suojelurahasto	10
3.6 Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö	10
3.7 Saarijärven reitin neuvottelukunta	11
3.8 Saaristomeren Suojelurahasto	11
3.9 Vanajavesikeskus	11
3.10 Vesistökliniikka – Salon vesistöjen hoitoyhdistys ry	11
3.11 Sidosryhmäkyselyt	12
4 Tulokset ja johtopäätelmät	13
4.1 Perustamisen lähtökohdat	13
4.2 Hallinnon rakenne ja taustaorganisaatiot	14
4.3 Resurssit	15
4.4 Sidosryhmätyö	16
5 Toimintamallien tarkastelua	18
5.1 Neuvottelukunnat ja yhdistykset	18
5.2 Rahastot ja säätiöt	18
5.3 Oman toiminnan arviointi	20
6 Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi Lounais-Suomessa	21
6.1 Lounais-Suomen vesistöt	21
Saaristomeren ja siihen laskevat vesistöt	21
Selkämeri ja siihen laskevat vesistöt	23
Päävesistöalueiden väliin jäävät pienemmät vesistöalueet	25
6.2 Vapaaehtoisen vesienhoidon organisointi	26
LIITTEET	
Liite 1. Toimintamallianalyysi / Haastattelulomake 08.03.2012	28
Liite 2. Toimintamallianalyysi. Kysely yhteistyökumppaneille	31
Kuvailulehdet	34

Esipuhe

Euroopan Unionin vesipolitiikan puitedirektiivin mukaan vesistöjen tulee saavuttaa hyvä ekologinen tila. Vesienhoidon toteuttamisen tueksi ELY-keskukset ovat laatineet vesienhoitosuunnitelmat ja niiden osana alueelliset toimenpideohjelmat, joiden tavoitteena on vähentää vesien kuormitusta ja toteuttaa kunnostuksia. Toimenpiteille ei ole määritelty lakisäateistä toteuttajaa, joten on keskeistä, että vesistöalueiden kaikki intressitahot sitoutuvat vesienhoidon toteutukseen.

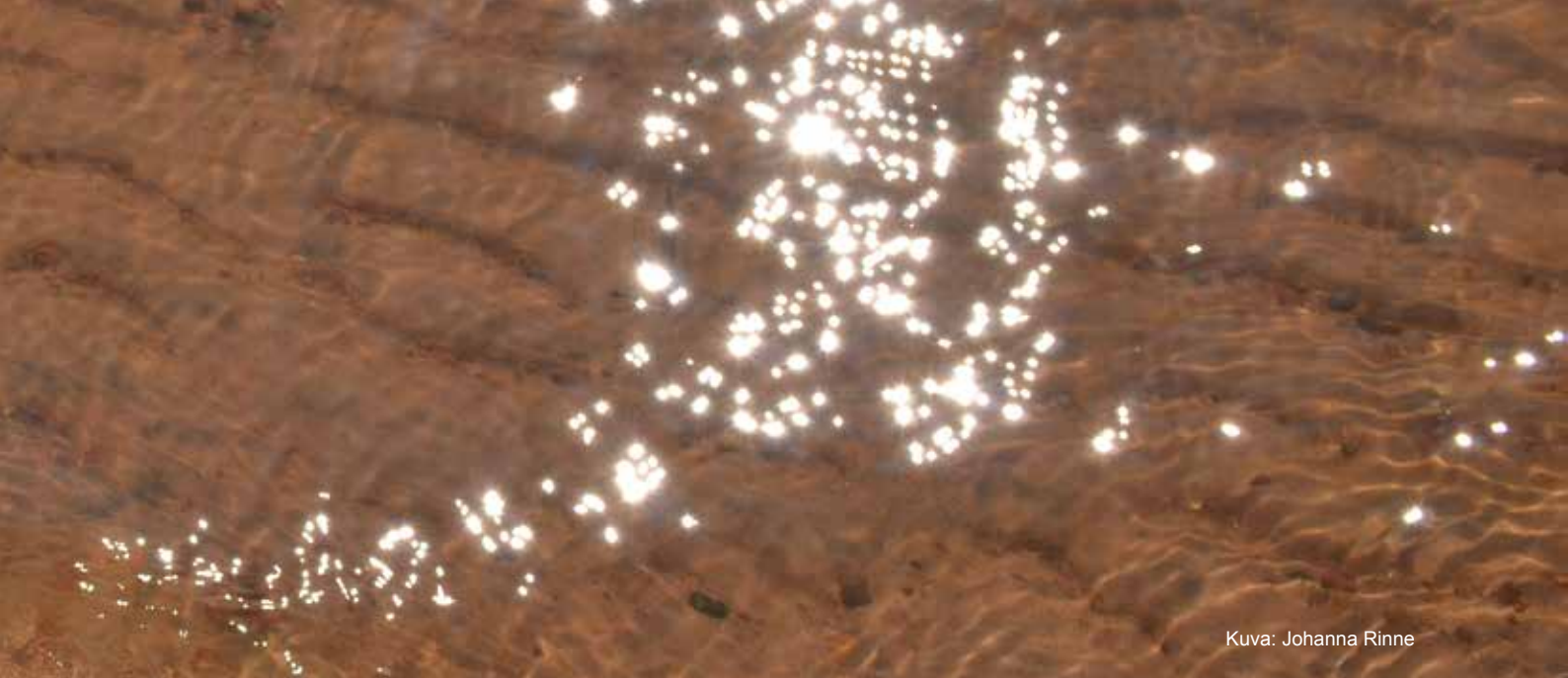
Vesien kunnostusstrategian (2012) yhtenä tavoitteena on vapaaehtoisten vesiensuojelun organisaatioiden ja yhteistyöverkostojen toiminnan tukeminen. Uusien kumppanuuksien syntyä pyritään edistämään hyödyntämällä aiemmista toimintatavoista saatuja kokemuksia. Vesistöalueilla on usein monta mahdollista vesienhoidon toimijaa, kuten alueen kunnat, yritykset, alueelliset ja paikalliset yhdistykset sekä asukkaat. Yhteistyöverkostojen ja vapaaehtoisten organisaatioiden avulla on mahdollista edistää alueellista aktiivisuutta. Eri tahojen ja intressien kirjo asettaa haasteita valittavalle toimintamallille. Organisaation tulisi palvella yhteistyötahoja mahdollisimman hyvin ja vastata samalla sille asetettuihin vesienhoidollisiin tavoitteisiin.

Toimintamallianalyysillä on pyritty selvittämään erilaisia vapaaehtoisen toiminnan malleja ja tekemään vapaaehtoisen organisoitumisen tueksi raportti niiden soveltuvuudesta erilaisiin vesienhoidon tarpeisiin. Analyysia varten selvitettiin olemassa olevia vesistöalan toimijoita ja sitä, millaisia hallintomalleja organisaatioilla on käytössään. Analyysi rajattiin laajemman alueen toimijoihin, eikä mukaan otettu esimerkiksi pieniä hoitoyhdistyksiä. Taustatietoa kerättiin haastattelemalla näitä toimijoita. Haastatteluissa kartoitettiin organisaatioiden syntyhistoria, hallintomallin valintaan vaikut-

taneita tekijöitä sekä organisaatioiden toimintatapoja. Haastattelujen pohjalta tarkasteltiin hallinto- ja toimintamallien soveltuvuutta erilaisiin tarpeisiin ja käytännön kokemusten perusteella pyrittiin hahmottamaan toimintamallien vahvuuksia ja heikkouksia.

Toimintamallitarkastelun yhtenä suurimmista kulmakivistä on haastateltavien organisaatioiden oma kokemus hallintomallista ja sen toimivuudesta. Kokemuksia korostaaksemme olemme lisänneet raporttiin siteerauksia haastatteluista. Jokainen organisaatio on erilainen, ja tavoitteet ja tarpeet on määritelty paikallisiin lähtökohtiin. Toimintamallien tarkastelun pohjalta on tehty SWOT-analyysi neuvottelukunnista, yhdistyksistä, rahastoista ja säätiöistä. Analyysin perusteella on tarkasteltu Lounais-Suomen vesistöjen organisoitumisen tilaa ja pyritty löytämään mahdollisia jatkotoimenpide-ehdotuksia. Niitä on kuvattu luvussa 6.

Toimintamallianalyysi on osa Karvianjoen kunnostusohjelma 2007–2015 -koordinaatiohanketta, jota rahoitti Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma. Lisäksi raportin toteutusta on rahoittanut Varsinais-Suomen ELY-keskuksen VELHO-hanke (Vesien- ja luonnonhoidon alueellinen ja paikallinen toteuttaminen Lounais-Suomen vesistöalueilla), jota rahoitetaan myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Toimintamallianalyysin toteutusta hallinnoi Varsinais-Suomen ELY-keskus. Mukana analyysin suunnittelussa ja toteutuksessa ovat olleet Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta projektipäällikkö Elina Joensuu sekä koordinaattorit Sanna Tikander ja Johanna Rinne. Pyhäjärvi-instituutista analyysin suunnittelussa ja toteutuksessa ovat olleet mukana toiminnanjohtaja Teija Kirkkala ja suunnittelija Henna Ryömä.

Kuva: Johanna Rinne

1 Toimintamallianalyysin lähtökohdat

Puhdas vesi on terveydellisen ja taloudellisen hyvinvoinnin perusta. Hyvinvoinnin lisäksi vesien tilan paranemisen myötä alueiden vetovoimaisuus lisääntyy ja vesiluontoon kytkeytyvien elinkeinojen menestymismahdollisuudet paranevat. Vesien hyvällä tilalla on myös suuri merkitys luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä.

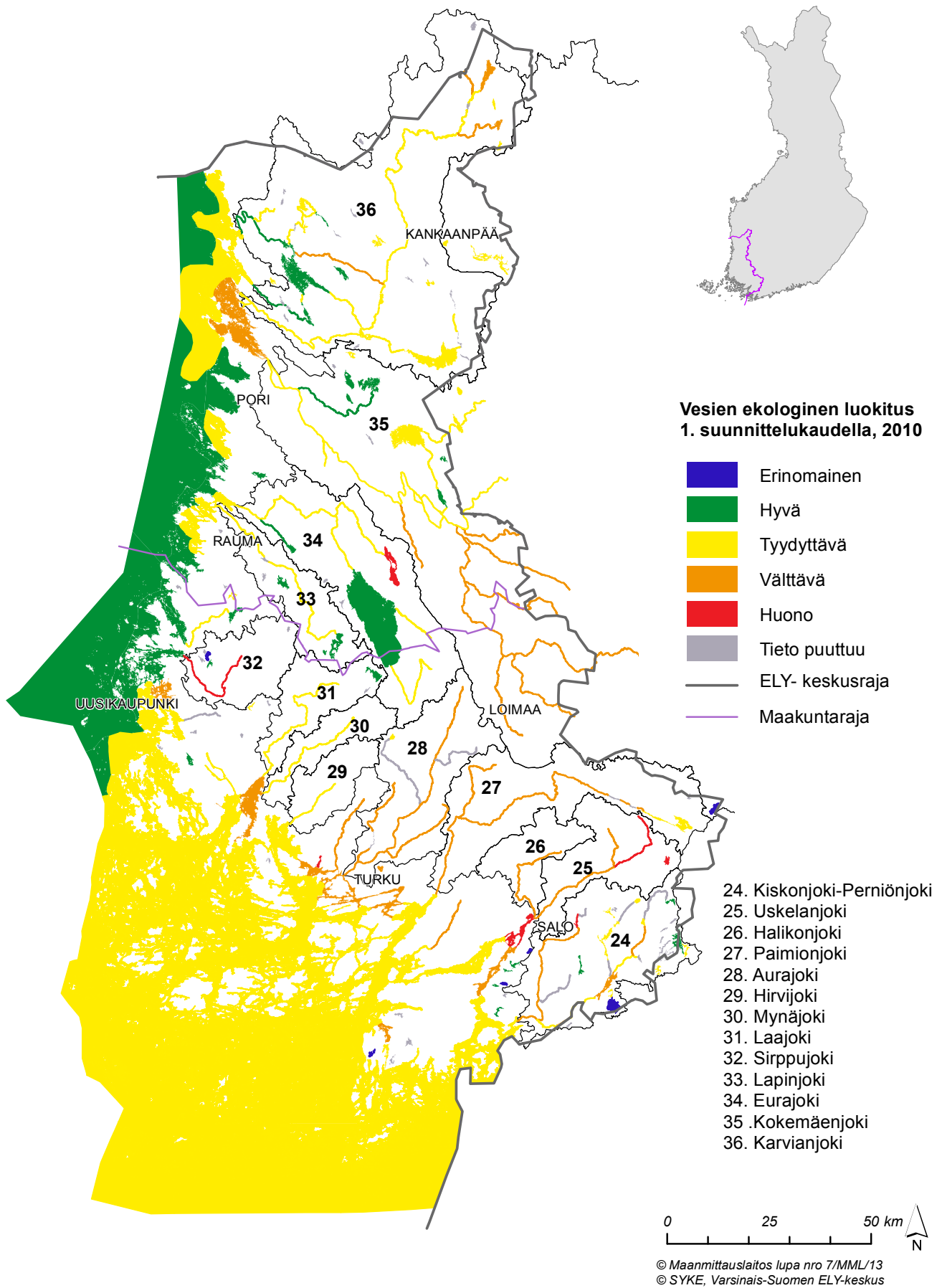
Lounais-Suomessa työ vesien tilan parantamiseksi on haastavaa, sillä alueen vesien tila on muuta Suomea heikompi. Kuvassa 1 sivulla 4 näkyy vuonna 2008 valmistunut pintavesien ekologinen luokittelu. Sen mukaan Saaristomeri on pääosin tyydyttävässä ja Selkämeri hyvässä ekologisessa tilassa. Sisämaan vesien ekologinen tila on keskimäärin tyydyttävä tai välttävä. Euroopan Unionin vesipolitiikan puitedirektiivin mukaan vesistöjen tulee saavuttaa hyvä ekologinen tila viimeistään vuonna 2027.

Lounais-Suomen vesien tilan parantamiseksi on tehty määrätietoista yhteistyötä jo pitkään. Lakisääteisten vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmien lisäksi Lounais-Suomessa toimii kaksi valtakunnallisesti ainutlaatuista vesiohjelmaa Pro Saaristomeri ja Satavesi. Pro Saaristomeri on Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja Varsinais-Suomen liiton välinen yhteistyöohjelma, joka tähtää Saaristomeren ja sen valuma-alueen vesien hyvään tilaan. Satavesi perustuu vastaavasti Varsinais-Suomen ja Satakunnan ELY-keskusten sekä Satakuntaliiton ohjelasopimukseen ja sen tavoitteena on Selkämeren ja Satakunnan vesien hyvä tila.

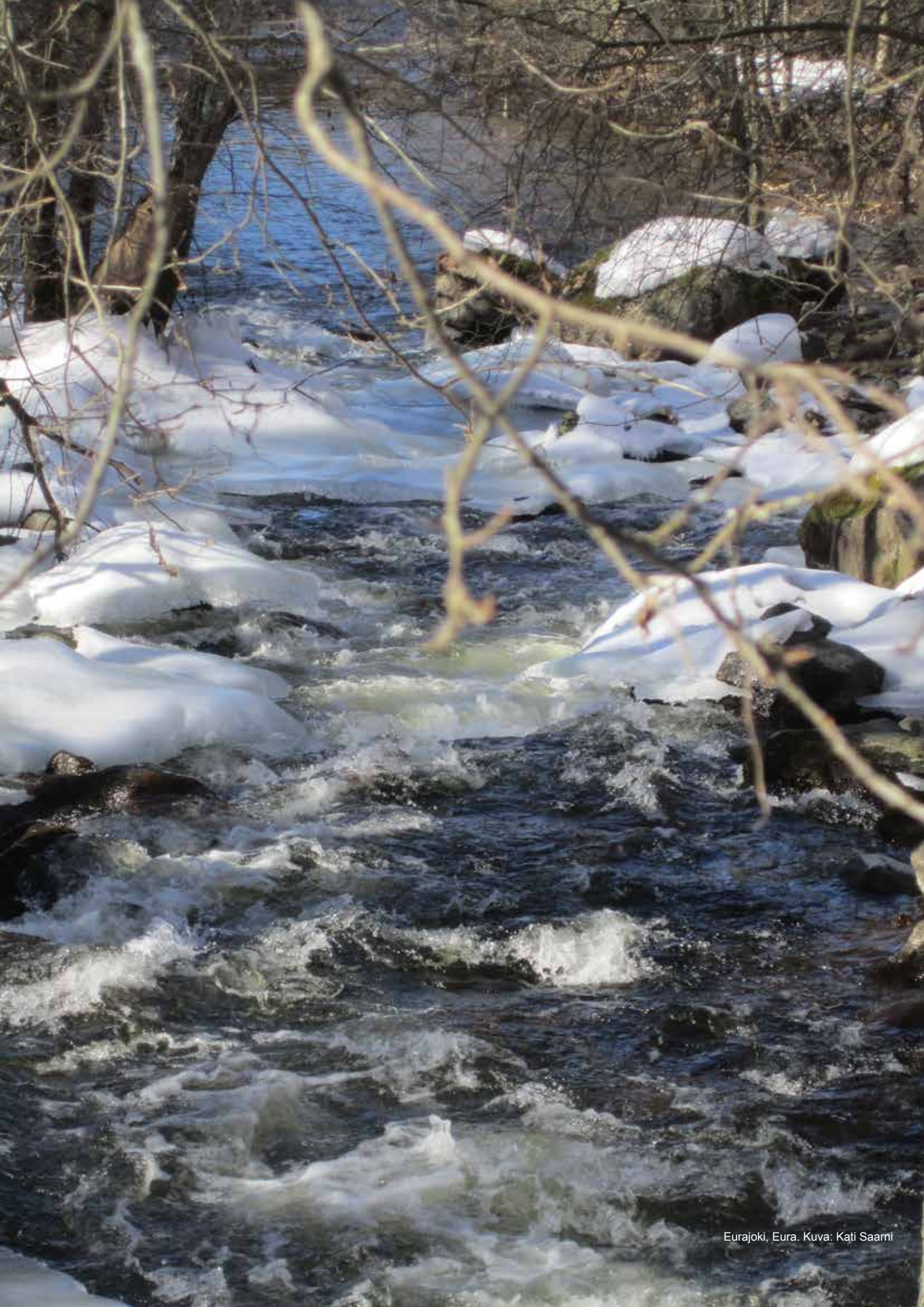
Pro Saaristomeri- ja Satavesi-ohjelmat muodostavat keskustelufoorumin, jonka vuoropuhelu tapahtuu kaikille intressitahoille avoimissa vesistöalueryhmissä ja teemaryhmissä. Vesistöalueryhmiä on yhteensä kahdeksan, neljä kummassakin maakunnassa. Vesiohjelmien puitteissa kartoitetaan vesienhoidon tarpeita ja opastetaan hankkeiden käynnistämisessä ja toteutuksessa. Toimiminen ja mukanaolo vesiohjelmissa perustuu vapaaehtoisuuteen, kumppanuuksiin ja verkostoihin.

Lounais-Suomessa vesienhoitoa on toteutettu merkittävästi vapaaehtoiselta pohjalta. Muun muassa säätiöt, kunnat ja erilaiset yhdistykset ovat perinteisesti olleet vahvoja vesistöjen hoito- ja kunnostushankkeiden ja -suunnitelmien toteuttajia. Suomen yhdestätoista alueellisesta vesiensuojeluyhdistyksestä Lounais-Suomessa toimii kaksi: Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry ja Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry. Ne ovat yhteistyö- ja asiantuntijaorganisaatioita, joiden jäseninä on kuntia, toiminnanharjoittajia ja muita tahoja.

Pitkäaikaisesta ja aktiivisesta työstä huolimatta vesienhoidon toteutukselle ja laaja-alaiselle yhteistyölle on jatkossa yhä enemmän tarvetta. Yksittäisiä paikallisia kunnostus- tai hoitotoimia voidaan tehdä asukkaiden ja maanomistajien omin voimin, mutta useimmiten toimenpiteet ovat tehokkaampia organisoidulla yhteistyöllä, ja samalla taataan hoidon ja seurannan jatkuvuus. Järjestäytyminen yhdistykseksi tai muuksi organisaatioksi ei saa kuitenkaan olla itsetarkoitus, eikä organisaation ylläpito saa muodostua hoitotoimintaa suuremmaksi työksi, vaan organisoitumisen tapa ja laajuus on syytä valita toiminnan mukaan.

Kuva 1. Vesien ekologinen luokittelu kuvaa vesien tilaa. Ekologisen luokituksen pääpaino on vesien biologiassa eli siinä, miten vesiluonto reagoi ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin. Vuoden 2008 luokittelu on tehty pääosin vuosien 2000–2007 seurantatulosten perusteella. Mikäli biologista aineistoa ei ole ollut käytettävissä, on tilasta tehty asiantuntija-arvio veden laadun perusteella.

2 Menetelmä

Toimintamallianalyysin prosessi esitellään seuraavalla sivulla kuvassa 2. Toimintamallianalyysin tausta-aineisto kerättiin haastattelemalla vesienhoidon vapaaehtoisia organisaatioita. Tarkoituksena ei ollut tehdä haastattelututkimusta, vaan kerätä haastattelujen perusteella tausta-aineistoa eri organisaatiomalleista. Haastattelukohteet valittiin keväällä 2012. Haastattelukohteita valittaessa pyrittiin valitsemaan laaja-alaisesti vesistöalan toimijoita, avainhenkilöitä sekä erilaisia hallintomuotoja. Haastattelukohteisiin ei valittu yksittäisten järvien yhdistyksiä, vaan pyrittiin maantieteellisesti laajempiin alueisiin.

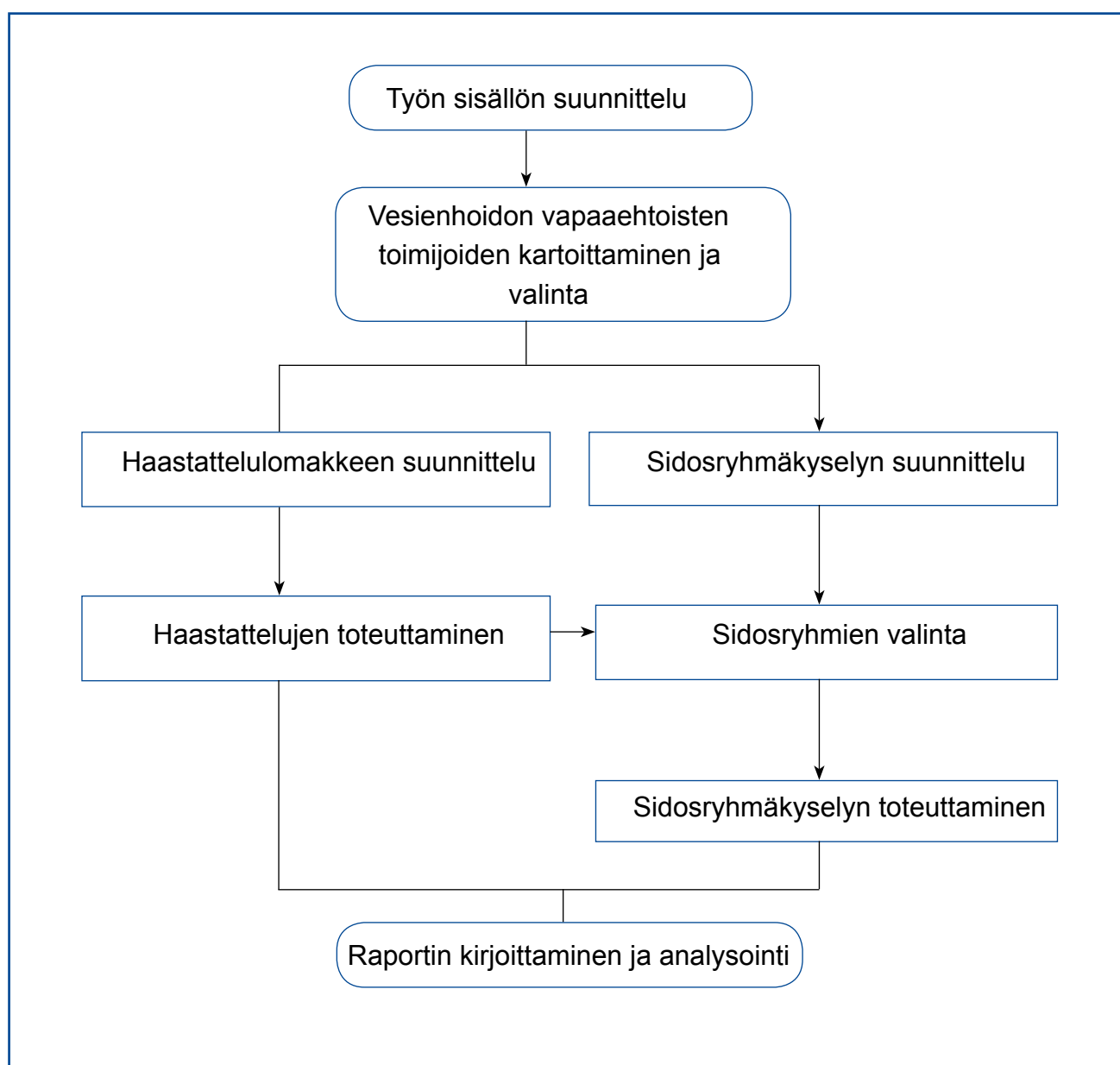
Haastatteluissa kysyttiin muun muassa organisaation perustamisen lähtökohdista, historiasta, toimintamallin valintaan vaikuttaneista tekijöistä, nykyisestä toiminnasta, rahoituksesta sekä hyvistä kokemuksista ja kehittämistarpeista eri aihealueilta. Haastattelulomake on tämän raportin liitteenä 1.

Haastateltavia valittiin 16, joista tavoitettiin 10. Seuraavat tahot haastateltiin:

1. Aurajokisäätiö
2. Mynälahden neuvottelukunta
3. Paimionjoki-yhdistys ry
4. Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry
5. Pyhäjärvi-instituutisäätiö ja Pyhäjärven suojelurahasto
6. Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö
7. Saarijärven reitin neuvottelukunta
8. Saaristomeren Suojelurahasto
9. Vanajavesikeskus
10. Vesistökliniikka ry – Salon vesistön hoitoyhdistys ry

Aineisto koottiin pääosin henkilökohtaisilla haastatteluilla. Joitain haastatteluja toteutettiin matkojen ja aikataulujen yhteensopimattomuuden vuoksi puhelimitse. Varsinaisten organisaatioiden haastattelujen lisäksi tehtiin Internet-pohjainen kysely haastateltavien organisaatioiden sidosryhmille. Sidosryhmiä valittiin kyselyyn mukaan 1–5 kappaletta/toimija. Vastauksia saatiin 8 kappaletta. Sidosryhmille tehty kyselylomake on tämän raportin liitteenä 2. Haastattelut suoritti Pyhäjärvi-instituutin suunnittelija Henna Ryömä ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen koordinaattori Sanna Tikander.

Haastattelut koottiin ensin tiedostoon, josta yhteenvetona toimintamallien esittelemiseksi lähdettiin tekemään. Haasteita raportin koostamiseen toivat organisaatioiden erilaiset lähtökohdat ja soveltuvuus juuri kyseiselle alueelle. Monet organisaatiot kertoivat, että olivat toimintamallia luodessaan ja vaihtoehtoja kartoittaessaan käyneet läpi vastaavan haastattelukierroksen ja tutustuneet useampaan toimintamalliin ennen valintaa. Toimintamallien vertailun pohjalta on tehty SWOT-analyysi neuvottelukunnista, yhdistyksistä, rahastoista ja säätiöistä. Lisäksi raporttiin on koottu hyviä lähtökohtia toimivan organisaation perustamiseksi ja tunnusmerkeiksi. Raporttiin on lisätty siteerauksia haastatteluista.

Kuva 2. Toimintamallianalyysin prosessi

Aurajoki, Turku. Kuva: Sanna Tikander

3 Haastattelut ja sidosryhmäkyselyt

Tässä luvussa on esitelty haastattelukohteet ja niiden toiminnan peruseriaatteet ja tavoitteet. Haastateltaviksi valittujen kohteiden lähtötilanteet poikkeavat paljon toisistaan. Perustamislähtökohdat ovat erilaiset, joskin yhteistä on huoli alueen vesistön tilasta. Lisäksi mukana on pitkään toimineita tahoja sekä juuri toimintansa aloittaneita tahoja. Myös haastateltavien kohteiden budjetit vaihtelevat paljon. Haastateltavissa tahoissa on mukana yhdistyksiä, neuvottelukuntia, rahastoja sekä säätiöitä. Lisäksi on olemassa esimerkiksi kuntayhtymämuotoista toimintaa ja vesiensuojeluyhdistyksen koordinoimaa toimintaa.

3.1 Aurajokisäätiö

Aurajokisäätiön ovat perustaneet vuonna 1993 jokivarren kunnat ja kaupungit (Oripää, Pöytyä, Aura, Lieto, Kaarina, Turku), Maataloustuottajain Varsinais-Suomen liitto sekä Lounais-Suomen kalastusalue. Säätiön toimipaikka on Turussa. Säätiön toiminnanjohtaja vastaa konkreettisesta toiminnasta, ja toiminnan linjaukset vetää säätiön hallitus.

Aurajokisäätiön toiminnan keskeisiä muotoja ovat tiedotus, neuvonta ja opastus sekä EU-hankkeet. Säätiö tekee työtä Aurajoen ekologisen tilan, maisemallisten arvojen ja virkistyskäytön eteen. Säätiö tukee ja edistää Aurajoen kulttuurimaiseman suojelua ja hoitoa, jokeen liittyvää tutkimustoimintaa, veden laadun parantamistoimia, kala- ja raputaloutta joessa, virkistyskäyttöä sekä perinteisiä jokivarren elinkeinoja. Säätiö ohjaa varoja tavoitteidensa mukaisiin hankkeisiin sekä järjestää tiedotusta ja valistustoimintaa. Lisäksi säätiö ylläpitää

Aurajoen opastuskeskusta, jossa tarjotaan kanoottivuokrausta, kalastuslupia, kokous- ja juhlatiloja, kahvilan ja pikkupuodin palveluja, vaihtuvia näyttelyitä ja ympäristötietoisuuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta Myllärinentalosta. Säätiö ylläpitää myös Vesilaitosmuseon näyttelyä.

3.2 Mynälähdän neuvottelukunta

Mynälähdän neuvottelukunta perustettiin vuonna 2010. Sen taustalla ovat Mynälähdän alueen ympäryskunnat, viranomaistahoja sekä yrityksiä ja yhteisöjä, jotka ovat sitoutuneet toimimaan yhteisen vision eteen. Neuvottelukunnan jäsenkunnat ovat: Masku, Mynämäki, Naantali, Taivassalo, Vehmaa. Lisäksi toiminnassa on yksityisen sektorin ja järjestöjen edustajia. Neuvottelukunta on taustaorganisaatio, jonka 27 jäsentä kokoontuvat aiheesta kiinnostuneiden tahojen kesken tarpeen mukaan. Puheenjohtajana kokouksissa toimii kunkin keskusteltavan aiheen koollekutsuja. Neuvottelukunta on keskusteleminen, eikä siellä tehdä päätöksiä tai konkreettisia hankkeita. Toiminta ei ole kaikille avointa, vaan mukaan on kutsuttu eri tahojen edustajia.

Mynälähdän neuvottelukunnan tavoitteena on edistää Mynälähdän alueen kehitystä ja tukea vedenlaadun paranemista edistäviä toimia. Tavoitteena on myös uusiutuvan energian ja kalatalouden edistäminen, paikallisen kalan arvostuksen kasvattaminen ja muu alueen yritystoiminnan elinvoimaisuuden edistäminen.

3.3 Paimionjoki-yhdistys ry

Paimionjoki-yhdistys perustettiin vuonna 2010. Yhdistyksen jäseniä ovat: Someron kaupunki, Kosken Tl, Marttilan, Tarvasjoen, Pöytyän ja Sauvon kunnat, MTK Somero ry, Maataloustuottajain Tarvasjoen yhdistys ry, MTK Koski Tl ry, MTK Paimio ry, Someron vesiensuojeluyhdistys ry, Painion hoitoyhdistys ry, Varsinais-Suomen kalastusalue, Paimionselän kalastusalue, Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri ja Paimion seudun ympäristöyhdistys ry. Paimionjoki-yhdistys ry:n toiminnanjohtaja vastaa yhdistyksen toiminnan toteutuksesta. Yhdistyksen toiminnasta päättää yhdistyksen 11-jäseninen hallitus.

Yhdistyksen tavoitteena on parantaa Paimionjoen vesistön tilaa sekä edistää maisemaa, kulttuurihistoriaa, virkistyskäyttöä ja matkailua koskevia toimenpiteitä. Painopisteet ovat joen vesiensuojelua sekä kala- ja raputaloutta koskevien toimenpiteiden edistämistä, jotta joki olisi ekologisesti terve ja sen virkistyskäyttö runsasta.

Paimionjoki-yhdistyksen konkreettisten hankkeiden kautta on haettu ja haetaan rahoitusta muun muassa virkistyskäytön lisäämiselle koko vesistöalueella, maatalouden ravinteiden kierrätykseen, kosteikkojen rakentamiseen ja maatalouden erityisympäristötukineuvontaan. Lisäksi yhdistys on ollut tai on parhaillaan mukana jätevesineuvonnassa, luonnonmukaisen vesistöaluetalouden edistämistä ja kalatalousväylien selvityksessä.

3.4 Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry

Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry:n yhteydessä toimivat Ähtävän-, Lapuan-, Perhon- ja Kyrönjoen rahastot. Jokilaaksokohtaisten rahastojen tavoitteena on edistää, toteuttaa ja osarahoittaa vesiensuojeluhankkeita, jotka tukevat jokien neuvottelukuntien tavoitteita. Rahoituspäätökset tekee kunkin rahaston johtoryhmä, jossa ovat edustettuina jäsenkunnat, vesiensuojeluyhdistys ja ELY-keskus.

Kyrönjokirahasto on perustettu vuonna 1997. Rahastoa ohjaava neuvottelukunta, joka perustettiin vuonna 1995, on asettanut tavoitteekseen Kyrönjoen veden laadun parantamisen ja kalatalouden elvyttämisen. Tavoitteena on myös ympäristönsuojelullisen yhteistyön kehittäminen vesistöalueella. Rahaston tehtävänä on käynnistää ja osarahoittaa hankkeita, jotka edistävät neuvottelukunnan tavoitteita. Rahaston jäseniä ovat vesistöalueen kunnista jokivarsikunnat: Kurikka, Ilmajoki, Seinäjoki, Jalasjärvi, Isokyrö, Vähäkyrö, Mustasaari ja Vaasa sekä valuma-alueen kunnat: Vöyri-Maksamaa, Virrat, Kihniö ja Laihia. Jäsenyhteisöjä ovat Fortum Oyj, Etelä-Pohjanmaan Maaseutukeskus, Vapo Oy ja Norra Kvarkens fiskeområde. Toimintaa rahoittavat jäsenten lisäksi kalastuskunnat, teollisuuslaitokset ja muut vesistön tilan parantamisesta kiinnostuneet tahot. Rahaston vuosikertymä on noin 24 000 €.

Paimionjoki, Koski Tl. Kuva: Sanna Tikander

Lapuanjokirahasto on perustettu vuonna 2004. Sitä ohjaava neuvottelukunta on perustettu vuonna 1999 ja sen tavoitteena on tukea alueella toimivien tahojen välistä yhteistyötä, tehostaa vesiensuojelua ja luoda edellytyksiä virkistyskäyttö-, kalastus- ja matkailukokonaisuuksien kehittymiselle. Neuvottelukunnan ovat perustaneet paikalliset viranomaiset, vesistön käyttäjät, yrittäjät ja järjestöt. Rahaston vuosikertymä on noin 15 000 €.

Perhonjokirahasto on perustettu vuonna 2008. Vesistöalueen kunnat, viranomaiset, vesistön käyttäjät, yritykset ja järjestöt perustivat vuonna 1996 Perhonjoen neuvottelukunnan. Rahaston avulla edistetään vesistön eri käyttömuotoja ja siihen liittyvää vesiensuojelua ja kalastusta, virkistyskäyttöä ja matkailua. Rahaston vuosikertymä on noin 10 000 €.

Ähtävänjokirahasto on perustettu vuonna 1993. Rahaston jäseniä ovat vesistöalueen kaikki kunnat: Alajärvi, Vimpeli, Lappajärvi, Evijärvi, Pedersöre, Pietarsaari ja Luoto. Lisäksi Soinin kunta tukee toimintaa vuosittaisella avustuksella. Lisäksi kalastuskunta, teollisuuslaitokset ja muut vesistön tilan parantamisesta kiinnostuneet tahot voivat kartuttaa rahastoa lahjoituksin. Rahaston vuosikertymä on noin 15 000 €.

3.5 Pyhäjärvi-instituuttisäätiö ja Pyhäjärven suojelurahasto

Pyhäjärvi-instituuttisäätiö perustettiin vuonna 1989. Perustajina olivat Euran, Säskylän ja Köyliön kunnat, A. Ahlström Oy, Apetit Oyj, HK Ruokatalo Oy ja Turun yliopisto. Myöhemmin säätiöön ovat tulleet mukaan Rauman kaupunki, Eura-joen kunta, Mykora Oy ja Biolan Oy. Instituutin kotipaikka on Eurassa. Säätiötä johtaa 11-jäseninen hallitus. Operatiivisesta johdosta vastaa toiminnanjohtaja.

Pyhäjärvi-instituutin tehtävänä on edistää ja kehittää elintarviketaloutta ja ympäristöä koskevaa koulutusta, tutkimusta ja kehitystoimintaa. Erityisosaamisalueita ovat elintarviketalous sekä vesistöjen tila, vesiensuojelu ja -kunnostus. Instituutilla on kaksi toimialaa: elintarvike- sekä vesistötoimiala. Vesistötoimialan tavoitteena on vesien tilan parantaminen, tietouden lisääminen ja tiedon soveltaminen vesistöjen kunnostuksessa.

Kuntien maksamasta perusrahoituksesta suurin osa kohdennetaan omarahoituksena EU-rahoitteisiin hankkeisiin. Hankerahalla on muun muassa toteutettu kymmeniä kehittämishankkeita, järjestetty koulutusta ja tiedotusta, tehty tutkimusta, yritysneuvontaa, kampanjoita, kalataloudellisia kunnostuksia ja vesistökuunnostussuunnitelmia.

1980-luvulta saakka Pyhäjärven vedenlaatu on ollut uhatuna ulkoisen ravinnekuormituksen aiheuttaman rehevöitymisen vuoksi. Turvataksaan tarvittavat ympäristönsuojelutoimet ja niiden tarvitseman rahoituksen, alueen toimijat perustivat Pyhäjärven suojelurahaston vuonna 1995 Pyhäjärvi-instituutin

yhteyteen. Suojelurahaston toimintaa ohjaa valtuuskunta, joka koostuu rahoittajien edustajista sekä johtoryhmä, jossa jäsenet ovat osittain samoja, mutta jossa on myös asiantuntijajäseniä ohjaamassa suojeluohjelman toimintaa. Suojelurahaston päättävänä elimenä toimii Pyhäjärvi-instituutin hallitus.

Rahaston perusrahoitus tulee alueen kunnilta, teollisuudesta ja järjestöiltä. Suojelurahaston jäseniä vuonna 2012 olivat: Euran kunta, Säskylän kunta, Pöytyän kunta, Oripään kunta, Loimaan kaupunki, Rauman kaupunki, Lännen Tehtaat Oyj, Sucros Oy, HK Ruokatalo Oy, Pyhäjärven kalastusalue, Pyhäjärven suojeluyhdistys ry ja Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry. Suojelutoimia rahoitetaan myös EU:n hankerahoituksella. Pyhäjärven suojelutoimien tarkoituksena on turvata Pyhäjärven hyvä vedenlaatu, joka mahdollistaa järven virkistys- ja raakavesikäytön myös tulevaisuudessa. Pyhäjärven suojelun tavoitteiden toteuttamiseksi on laadittu Pyhäjärven suojeluohjelma, jonka toimintakausien tavoitteina ovat olleet: Pyhäjärven rehevöitymiskehityksen pysäyttäminen (1995 - 1999), Pyhäjärven sisäisen kuormituksen vähentäminen (2000 - 2006) ja järven hyvän tilan turvaaminen (2007 - 2013).

Konkreettisia toimenpiteitä on tehty koko Pyhäjärven suojeluohjelman olemassa olon aikana. Suojeluohjelmaa toteutetaan pääosin EU-hankkeiden kautta ja niiden avulla on tehty muun muassa valuma-alueuotyötä (ravinnekuormituksen vähentämistä), hoitokalastusta, tiedotusta ja neuvontaa, erilaisia vesiensuojelun pilottikohteita, vedenlaadunseurantaa, koulutusta ja tutkimusta.

3.6 Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö

Vesijärvisäätiö on perustettu vuonna 2008. Säätiö edistää luonnon- ja ympäristön suojelua Lahden talousalueella. Se jakaa apurahoja ja avustuksia ja edistää koulutus- ja tiedotustoimintaa.

Vesijärvisäätiö kerää varoja Puhdas Vesijärvi -ohjelmalle. Varat käytetään Vesijärven ja säätiön toiminta-alueen pienten järvien kunnossapitoon ja seurantaan. Yritysten kanssa tehtävin yhteistyösopimuksin ja varainkeräytempauksin kerätään varoja säätiön ylläpitämään rahastoon. Varat jaetaan toimijoille, jotka käytännössä toteuttavat säätiön pitkän aikavälin suunnitelmat järveen kohdistuvista toimenpiteistä ja rahoitusohjelman toimenpiteet. Rahoitettavat toimijat hoitavat Vesijärveä ja alueen muita pieniä järviä. Säätiön toiminnan ja näkyvyyden avulla kiinnitetään huomiota vesien tilaan ja edistetään toimenpiteitä, jotka parantavat veden laatua.

Säätiön toimintaa ohjaa 24 hengen valtuuskunta. Valtuuskunta nimeää säätiön hallituksen, joka hyväksyy Vesijärviohjelman ja valitsee säätiön henkilökunnan. Konkreettisesta työstä vastaa ohjelmanjohtaja.

3.7 Saarijärven reitin neuvottelukunta

Saarijärven reitin neuvottelukunnan toiminta-alue on Saarijärven reitti, joka sijaitsee Kymijoen vesistön yläosassa sijoituen pääosin Keski-Suomen maakunnan alueelle. Vesireitillä on pituutta noin 80 km. Saarijärven reitin neuvottelukunta perustettiin vuonna 2009. Neuvottelukunnan tavoitteena on vastata kasvaneeseen huoleen vesistön tilasta. Neuvottelukunnan rakenne on laajapohjainen ja se käsittää alueen viranomaisia sekä maa- ja metsätalouden, turvetuotannon, voimatalouden, kalatalouden, kalastuksen ja luonnonsuojelun edustajia. Toiminta on kaikille avointa. Käytännön järjestelyt hoitaa Keski-Suomen ELY-keskus.

Neuvottelukunnan tavoitteena on toiminnallaan herättää keskustelua vesistöjen tilaan vaikuttavista ajankohtaisista asioista ja tukea neuvottelukunnan toimintaan osallistuvien vuoropuhelua. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi TASO-hankkeessa, jossa keskitytään metsätalouden ja turvetuotannon vesiensuojelutoimenpiteiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan.

3.8 Saaristomeren Suojelurahasto

Saaristomeren Suojelurahasto on perustettu vuonna 2007 ja se on osa Centrum Balticum -säätiötä. Suojelurahaston ovat perustaneet Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Lounais-Suomen ympäristökeskus, MTK Varsinais-Suomi, Turun ammattikorkeakoulu, Turun kaupungin ympäristönsuojelutoimisto, Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos, Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri ja Åbo Akademi. Saaristomeren Suojelurahastossa toiminnan toteutuksesta vastaa toiminnanjohtaja. Suojeluohjelman toimintaa ohjaa hoitokunta, joka esittelee tuettavat hankkeet ja toiminnan linjaukset Centrum Balticumin hallitukselle.

Rahasto työskentelee Saaristomeren rehevöitymisen pysäyttämiseksi. Suojelurahaston pääpainot toimintakaudella 2012 - 2014 ovat ravinnekuorituksen vähentäminen ja ravinteiden poisto sekä tietoisuuden lisääminen konkreettisista hankkeista ja toimenpiteistä. Myös kansalaisaktiivisuutta pyritään lisäämään. Rahasto ei pääsääntöisesti toteuta konkreettisia hankkeita, mutta rahoittaa ja tukee muiden tahojen hankkeita.

3.9 Vanajavesikeskus

Vanajavesikeskus aloitti toimintansa vuonna 2010. Hankkeena toimineen Vanajavesikeskuksen toimintaa ollaan nyt muuttamassa säätiömuotoiseksi. Vanajavesikeskus jatkaa toimintaansa nykyisessä muodossaan vuoden 2013 loppuun, jonka jälkeen hankkeen toiminnot siirtyvät Hämeen liiton alaisuudesta Vanajavesisäätiön alaisuuteen. Vanajavesikeskuksen ja myöhemmin Vanaja-vesisäätiön toiminta-alueena on Vanajaveden valuma-alue, joka käsittää Vanajan reitin järvet ja joet. Vanajan reitti sijaitsee kolmen maakunnan alueella ja halkoo yhdeksää kuntaa. Mukana yhteistyössä ovat valtaosa alueen kunnista, Hämeen liitto, jonka suojissa nykyinen Vanajavesikeskus -hanke toimii, Kehittämiskeskus Oy Häme, MTK Häme, Helsingin yliopisto, Hämeen ELY-keskus sekä Hämeen Sanomat. Yhteistyö laajenee koko ajan ja varsinkin elinkeinoelämän, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisten kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeässä roolissa.

Vanajavesikeskuksen toimintalinjat käsittävät vesien suojelun, tutkimuksen, kunnostuksen ja hoidon lisäksi elinkeinoelämän, matkailun ja virkistyspalvelut, kulttuurimaisemat ja luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutoksen hillinnän ja vaikutukset ja siihen sopeutumisen sekä viestintää. Tavoitteena on parantaa veden laatua Vanajanselällä hyvään tilaan 15 vuoden kuluessa sekä parantaa myös muiden valuma-alueen vesien tilaa. Tavoitteena on myös levittää tietoa ja osaamista, lisätä yhteistyötä eri toimijoiden kesken yli hallinnollisten rajojen sekä kaiken kaikkiaan tuoda esille vesien myönteistä imagoa.

Konkreettisia toimia ja hankkeita toiminta-alueella ovat olleet Vanajavesikeskuksen perustamishankkeen lisäksi Viestejä Vanajavedeltä -tiedotushanke ja VILJO-hanke, jossa maanviljelijöillä ja metsänomistajilla on mahdollista selvittää omilta mailtaan tulevaa kuormitusta ojiin ja vesistöihin vuokrattavan mittarin avulla.

3.10 Vesistökliniikka – Salon vesistöjen hoitoyhdistys ry

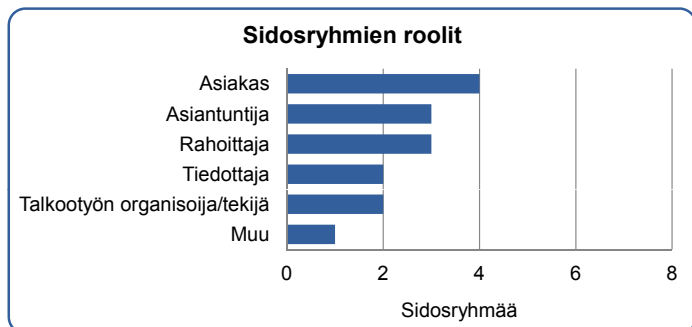
Vesistökliniikka – Salon vesistöjen hoitoyhdistys ry on perustettu vuonna 2006, kun Kiikalan, Kiskon ja Suomusjärven vesistöjen hoitoyhdistykset yhdistyivät. Vuonna 2009 yhdistyksen sääntöjä muutettiin niin, että toiminta-alueeksi tuli Salo ja sen lähialueet. Yhdistyksen kotipaikkana on Salo. Vesistökliniikan toiminnasta vastaa yhdistyksen hallitus. Vesistökliniikan tavoitteena on toimia paikallisten vesiensuojeluyhdistysten saatevarjoyhdistyksenä ja tätä kautta edistää alueen vesistöjen säilymistä mahdollisimman luonnontilaisina, parantaa vesistöjen tilaa ja edistää luonnon- ja ympäristönhoitoa vesistöjen valuma-alueilla.

Konkreettinen toiminta keskittyy tällä hetkellä tiedotukseen, mutta Vesistökliniikka ry:n perustamisen aikaan käynnissä olleessa Vesistökliniikka-hankkeessa tehtiin tiedotuksen lisäksi muun muassa järvien hoitosuunnitelmia ja valuma-aluekartoituksia.

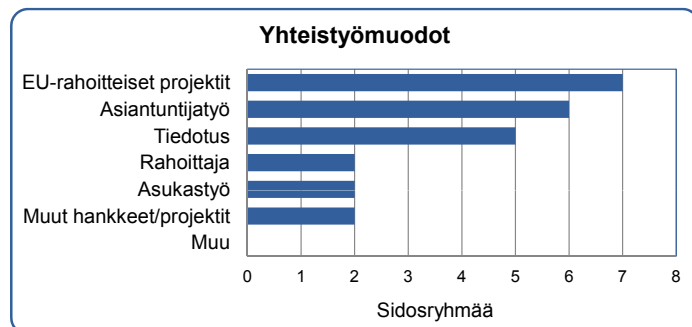
3.11 Sidosryhmäkyselyt

Sidosryhmäkyselyt lähetettiin 40:lle haastateltujen tahojen sidosryhmien edustajalle. Mukana oli asiantuntijatahoja, rahoittajia, asiakkaita ja yhteistyökumppaneja. Vastauksia saatiin kahdeksan kappaletta eli vastausprosentti oli 20. Vastauksia tuli eniten Vesistökliniikka ry:n sidosryhmiltä. Sidosryhmäkyselyjen tavoitteena oli selvittää sidosryhmien kokemuksia organisaatioiden hallinnosta.

Vastausten perusteella hallintomallia ei koettu hallitsevaksi tekijäksi yhteistyön toimivuuteen, vaan kuten perusteluissa sanottiin, ihmisten asenne ratkaisee ja hallintomallit ovat toissijaisia. Sidosryhmien edustajien roolit yhteistyössä ja yhteistyön muoto on esitetty kuvissa 3 ja 4. Eniten vastauksia saatiin EU-rahoitteisten hankkeiden, tiedotuksen tai asiantuntijatyön kautta yhteistyötä tehneiden sidosryhmien edustajilta. Muita yhteistyömuotoja olivat muut kuin EU-rahoitteiset hankkeet, asukastyö tai rahoitusyhteistyö. Sidosryhmät olivat suurimmaksi osaksi asiakasroolissa olleita sidosryhmiä. Myös rahoittaja- ja asiantuntijaroleissa oli useampi sidosryhmävastaaja. Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden yhteistyötavan tai roolin. Sidosryhmäkyselyn tuloksia on kokonaisuudessaan käsitelty enemmän luvussa 4.4 Sidosryhmätyö.

Kuva 3. Sidosryhmien rooli yhteistyökuviossa. Käyttäjät ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 4. Haastateltujen tahojen ja sidosryhmien yhteistyömuodot. Käyttäjät ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Haastateltujen organisaatioiden edustajien ajatuksia toimintamalleista

”On hyvä, että kunnat ovat olleet hallituksessa mukana. Niihin on ollut hyvä yhteys.”

”Oli neljä vaihtoehtoa. Eka vaihtoehto oli se, että kerättäs elinkeinoelämältä rahaa ja laitetas se kaupungin ympäristötoimen käyttöön. Toinen malli oli se, että perustetaan osakeyhtiö ja kolmas se, että perustetaan rekisteröity yhdistys ja neljäs säätiö.”

”Säätiö valittiin, koska sitä pidettiin vakaana ja siinä perustajilla on helppo mahdollisuus käyttää ääntänsä ja kontrolloida sitä, miten toimitaan ja miten rahaa käytetään. Sitoutunut ja vakaa.”

”Yhteistoimintaelin, joka vapaaehtoisesti hoitaa asioita, ottaa asioita esille ja keskustelee. Voi ottaa asian esille viranomaisille. Kuka tahansa voi nostaa asian.”

”Lisäarvo on se, että siinä paikallistason toimijat koontuvat yhteen.”

”Hirveä asiantuntijaverkosto. Tämän alueen ja alan parhaat asiantuntijat tavoitettavissa tämän verkoston kautta ja monet ovat sitoutuneet toimintaan.”

”Vaikka se alkoikin hankkeena, niin koko ajan tähdätään pitkäkestoiseen juttuun.”

”Emme voi yksin pelata, vaan meidän on pelattava yhdistysten kanssa.”

Kuva: ELVI - ELY-keskuksen viestintäpalvelut

4 Tulokset ja johtopäätelmät

4.1 Perustamisen lähtökohdat

Organisaatioiden perustamisen lähtökohdat vaihtelevat, mutta yhteistä niille kaikille on se, että alueella on vesistö, jota kohtaan koetaan jokin uhka. Se voi olla vesistön huono tila tai jokin yksittäinen muutosta aiheuttava tekijä. Se, kuka organisaatiota lähtee perustamaan, vaihtelee. Perustaminen voi lähteä esimerkiksi kansalaisjärjestöjen aloitteesta, kuntien ja viranomaisten yhteistyöstä tai muiden alueella vaikuttavien tahojen tai henkilöiden aloitteesta.

Vesistön ominaisuudet ja esimerkiksi kuormituksen laatu (hajakuormitusta vai pistekuormitusta) vaikuttaa toimintamallin valintaan. Toiminnalle asetettavat tavoitteet määritellään jo perustamisvaiheessa. Paikallisen ja ympäristönsuojelullisen yhteistyön edistäminen ovat toiminnan tavoitteita ja perusedellytyksiä yleensä kaikilla toimintamalleilla.

Mikäli alueella on vesistöä hyödyntävää tai kuormittavaa yritystoimintaa, on tärkeää saada yritykset mukaan toimintaan. Yrityksille toiminnan vakaus, puolueettomuus ja kehittämisspyrkimys on tärkeää, jolloin pysyviksi tarkoitettujen säätiöiden tai rahastot voivat olla parempia toimintamalleja kuin neuvottelukuntien tai yhdistysten kaltaiset ”kevyemmin muutettavat” organisaatiot. Mikäli ensisijainen tavoite on kehittää ja edistää alueella toimivien tahojen kuten viranomaisten ja paikallisten yhdistysten yhteistyötä, voi organisaatio olla esimerkiksi neuvottelukuntamuotoinen tai yhdistys. Jos alueella ei ole yksittäisiä suuria toimijoita ja kuormitus on suurelta osin hajakuormitusta, ollaan usein kuntien rahoituksen varassa. Tällöinkin toiminta ja eri tahojen yhteistyöelimenä toimiminen voi olla aktiivista ja tehokasta. Usein kuitenkin resurssit ovat pienemmät.

Lähtökohdiltaan haastateltujen kohteiden vesistöalueet ovat olleet hyvinkin erilaisia. Osalla alueista on vesiensuojelutyötä tehty jo pitkään ennen organisaation perustamista tai alueella

on saattanut olla jo toimivia organisaatioita, jotka nyt yhdistävät voimansa. Näin on ollut esimerkiksi Vesistökliniikka ry:tä perustettaessa. Kiikalan, Kiskon ja Suomusjärven vesistöjen hoitoyhdistykset yhdistyivät, ja myöhemmin toiminta-alueetta laajennettiin kattamaan koko Salon ja sen lähialueen vesistöt. Myös Pyhäjärven suojeleuhjelmaa ja Vesijärvisäätiötä perustettaessa alueella on ollut jo voimakas vesiensuojeluhenki, ja paikalliset suojeleuyhdistykset ovat toimineet aktiivisesti. Eri-tyyppisestä lähtökohdasta on perustettu esimerkiksi Saarijärven neuvottelukunta, jonka tavoitteena on luoda tiedotuskanava ja portaali, jossa vesistöalueen toimijat ja viranomaiset voivat yhdessä keskustella keskittyen juuri kyseiseen vesistöalueeseen. Varsinaista vesiensuojeluyhdistystoimintaa alueella ei tätä ennen ole ollut, vaan vesiensuojelutoimintaa on koordinoitu normaalin viranomaistyön kautta.

Useita alueita ja niiden vesiensuojeluhistoriaa kuvaa se ajatus, että on kaivattu jotain hiukan suurempaa, joka koordinoi hankkeita tai toimenpiteitä. Aiemmin olemassa ollut vesiensuojelutyö on käsittänyt vain jonkin osan valuma-alueesta tai olemassa ollut yhdistys on toiminut vapaaehtoisvoimin talkootyöllä, jolloin toiminta on rajoittunut alueellisesti tai rahallisesti. On noussut tarve suojella ja kohdentaa huomio koko vesistöön tai järven valuma-alueeseen ja keskitetyksi järjestetyn toiminnan rahoituksen kautta on voitu saada alueella aikaan konkreettisia vesiensuojelutoimenpiteitä.

Haasteita vesiensuojelutoimenpiteiden käynnistämiseksi ja käynnissä pitämiseksi ovat rahoituksen pysyvyys ja toimijoiden ja asukkaiden motivaation säilyminen. Yhtenä keinona motivaation säilymiseen on, että saadaan aikaiseksi jokin konkreettinen parannus, jolloin yleinen mielenkiinto vesistöä kohtaan säilyy ja näin myös paineita rahoituksen järjestämiselle on. Pitkäaikaisten tavoitteiden lisäksi pitää olla lyhytaikaisia tavoitteita sekä konkreettista toimintaa, joka voi ol-

Lapinkoski, Pori. Kuva: Johanna Rinne

la niin yhteistyön syventämistä ja tiedotuksen lisäämistä kuin järvitauluja ja rantatalkoita.

Haastatteluissa esille tullut hyvä kokemus perustamiseen liittyen oli muun muassa se, että lähtökohdiltaan asetetaan tavoitteet korkealle ja lähdetään liikenteeseen korkealla tasolla, jolloin saadaan sitoutettua alueen vahvat tahot mukaan toimintaan ja saadaan hyvä pohja yhteistyölle ja rahoitukselle. Perustamisvaiheessa aikataulut saattavat venyä myös perustajista riippumattomista syistä ja tästä syystä olisi tärkeä selvittää esimerkiksi tarvittavien dokumenttien vaatimat hyväksymismenettelyt ja mitä kaikkea pitää hyväksyttää kuntien ja kaupunkien valtuustoissa ja hallituksissa.

4.2 Hallinnon rakenne ja taustaorganisaatiot

Haastatelluissa organisaatioissa konkreettisesta toiminnasta vastasi yleensä toiminnanjohtaja, ohjelmanjohtaja tai hallituksen puheenjohtaja. Mukana oli myös organisaatioita, joissa konkreettista toimintaa ei ollut tai joissa varsinaista vastaavaa tahoa ei ollut, vaan kokoontumiset tapahtuivat kenen tahansa toiminnassa mukana olevan tahon aloitteesta. Operatiivisesta johdosta vastuussa oleva henkilö yleensä vastasi myös hen-

kilökunnan palkkaamisesta ja henkilöstöasioista. Työntekijöitä organisaatioilla oli vaihtelevasti. Toisissa hallintomalleissa työntekijöitä ei ollut lainkaan ja suurimmassa (Pyhäjärvi-instituutti) työntekijöitä oli haastatteluhetkellä 15. Haastateltujen tahojen projektityöntekijöistä oli suurin osa määräaikaista ja tilat olivat vuokratiloja.

Toiminnanjohtajan työtä ja rahoituksen kohdentamista ohjataan hallituksen, johtokunnan tai valtuuskunnan avulla. Nämä on yleensä koostettu perustajajäsenistä, rahoittajista tai muista asiantuntijajäsenistä. Hallituksen kautta tapahtuva verkostoituminen alueen hallinto- ja elinkeinoverkostoon on erittäin tärkeää. Rahoittavien tahojen sitoutuminen tapahtuu usein juuri tätä kautta.

Organisaation hallinnon osalta koettiin varsinkin pienemmissä organisaatioissa tärkeäksi se, että hallitus, työvaliokunnat ja muut sisäisen toiminnan ohjaajat ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa toiminnanjohtajan kanssa. Vain tällöin työ saa tarpeeksi tukea toiminnalleen. Toisaalta jos hallitus tai johtokunta on liian suuri, on hankalaa löytää sopivaa aikaa kokoukselle ja ne jäävät väkisin hiukan etäälle toiminnasta. Tässä mielessä erilaiset väliaikaiset työvaliokunnat puoltavat paikkaansa joustavampana, muutaman ihmisen helposti kokoon kutsuttavana ryhmänä, jolta saa tukea toiminnalle, vaikka varsinaiset isommat päätökset tehtäisiinkin hallituksessa. Vaikka suurikokoisella hallituksella tai johtokunnalla koettiin olevan

rajoittavia tekijöitä yhteistyön organisoimisen osalta, suuri koko koettiin myös eduksi ja niiden laaja-alaisuus hyödyksi, koska silloin edustettuina ovat rahoittajat ja alueen vaikutusvaltaiset toimijat.

Organisaatioita perustettaessa ja niiden toiminnassa tärkeitä tahoja ovat taustaorganisaatiot. Taustaorganisaatiot voivat olla alueen kuntia, paikallisia yrityksiä, vesiensuojeluyhdistyksiä tai alueellisia ELY-keskuksia. Esimerkiksi Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiön voimakkaita taustavaikuttajia ovat Lahden kaupungin lisäksi alueen isot teolliset vaikuttajat kuten Lahden teollisuusseura ja Kekki Oy. Lisäksi Etelä-Suomen Sanomat konserni on hyvin suuressa roolissa Vesijärvisäätiön toimintaa ja yhdessä Lahden teollisuusseuran kanssa se on ollut mukana perustamassa säätiötä. Samoin Hämeen Sanomien panos Vanajavesikeskuksen toiminnassa on merkittävä. Paikalliset yritykset ja kunnat ovat niitä tahoja, joilta toimintaan saadaan taloudellista panosta jäsenmaksujen muodossa, mutta myös työnä, ja esimerkiksi Kekki Oy oli merkittävässä roolissa Vesijärvisäätiön talousasioiden käynnistämässä. Taustaorganisaatiot voivat tarjota myös muuta kuin rahallista konkreettista tukea. Lisää taustaorganisaatioidenkin antamia resursseja käsitellään kappaleessa 4.3 Resurssit.

Taustaorganisaatiot voivat olla vaikuttamassa siihen, mikä muotoinen hallintomalli joissain organisaatioissa on valittu. Esimerkiksi Pyhäjärvi-instituuttisäätiön, Vesijärvisäätiön ja Vanajavesikeskuksen perustamisessa on päädytty säätiömuotoon juuri siitä syystä, että paikalliset rahoittajat ovat nähneet säätiömuotoisen kumppanin vakaana ja työn pitkäjänteisenä. Toisaalta, kun ei olla haluttu sitouttaa tahoja rahallisesti, on taustaorganisaatioiden mukana olo keskustelemissa neuvottelukunnissa ohjannut osaltaan hallintomallin valintaan.

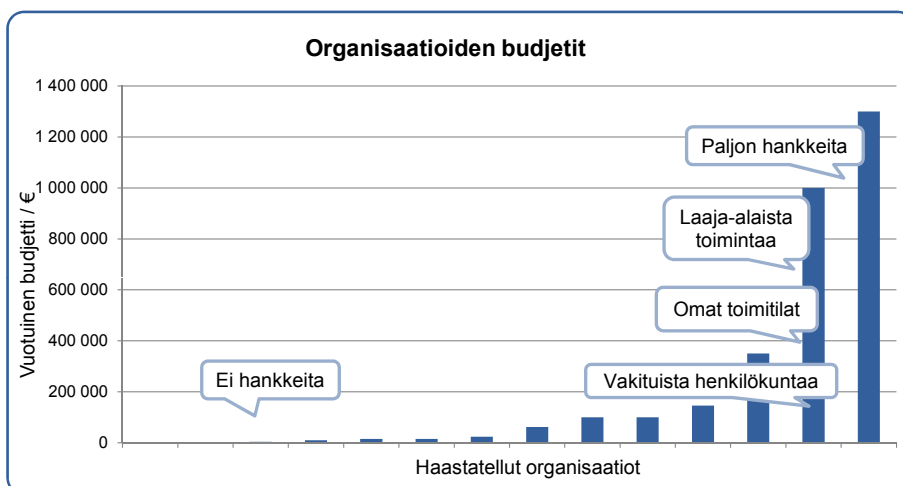
Taustaorganisaatioilla on vahva rooli myös silloin, kun organisaatiomalli on kevyempi ja varsinaista omaa henkilökuntaa ei ole. Tällöin taustaorganisaatio, esimerkiksi ELY-keskus Saarijärven neuvottelukunnan yhteydessä tai Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry Pohjanmaalla sijaitsevien vesistöalueiden rahastojen yhteydessä, voi olla se taho, joka varsinaisesti hoitaa toiminnan käytännön järjestelyt, kokouskutsut, rahoituspäätökset ja niin edelleen. Tällöin työ voi olla oman työn ohessa tehtävää virkatyötä kuten Saarijärven neuvottelukunnan yhteydessä tai kuten Pohjanmaan rahastojen yhteydessä, rahastot maksavat Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry:n henkilökunnan tekemän työpanoksen.

4.3 Resurssit

Se, kuinka paljon taloudellisia resursseja organisaatiolla on käytössä, ei suoraan kerro siitä, onko organisaatio aktiivinen vai ei. Organisaatio voi olla hallintomallista ja käytössä olevista resursseista riippumatta aktiivinen omia tavoitteitaan toteuttaessa. Aktiivisuus voi tarkoittaa konkreettista toimintaa, hankkeita, tiedottamista ja paikallisen yhteistyön kehittämistä. Mitä enemmän organisaatiolla on taloudellisia resursseja, sitä enemmän yleensä on tekijöitä ja konkreettista toimintaa.

Kuvassa 5 on esitetty haastateltujen organisaatioiden vuotuisen budjetin määrää. Budjettien suuruuksissa oli todella suuri vaihtelu. Lisäksi rahan käyttömuodot vaihtelivat. Haastatelluista kohteista löytyi organisaatioita, jotka käyttivät rahat suoraan toimenpiteisiin esim. niittoihin ja ruoppauksiin ja muihin pienimuotoisiin vesistökuunnostustoimenpiteisiin. Rahaa voitiin myös jakaa muiden organisaatioiden käyttöön ja edelleen hankerahan osarahoitukseksi tai se voitiin itse hyödyntää hankerahoituksen osarahoituksena. Osa saadusta rahoituksesta käytettiin organisaation hallintoon. Budjettien suuruudet vaihtelivat 0 € - 1 300 000 € välillä. Luonnollisesti budjettien vaihtelu riippuu toiminnan tavoitteista ja täten myös toimintamallin valinnasta. Pienimmällä budjetilla vesiensuojelutyötä tekevät neuvottelukunnat ja yhdistykset ja suurimmat vuosibudjetit ovat säätiöillä. Haastateltujen tahojen budjettien keskiarvo oli 223 286 €.

Rahoituksen hankkiminen on yksi suuri työ, jota organisaatioissa tehdään, varsinkin, jos organisaatio on aktiivinen hanketoimija. Rahoittavia tahoja ovat pääsääntöisesti organisaatiomallista riippumatta alueen kunnat ja teollisuus. Rahoitus voi tulla erikseen neuvoteltavien rahoitusosuuksien mukaan tai vaihdella esimerkiksi kunnan asukasluvun ja valuma-alue-sijainnin mukaan välillä 17 senttiä – 2 €/asukas. Lisäksi rahoitusta saadaan yksityisillä lahjoituksilla, varainkeruulla, tuotemyynnillä, kalastusalueilta ja paikallisilta järjestöiltä, jotka kokevat vesiensuojelun ja kunnostustoimenpiteet tärkeiksi. Rahoittajakokoonpano vaihtelee valuma-alueella sijaitsevien toimijoiden mukaan ja yleensä yksityiset lahjoittajat, varainkeruutempaukset ja tuotemyynti ovat vain pieni marginaalinen osuus rahoituksesta.

Kuva 5. Haastateltujen kohteiden budjeteissa oli suuria eroja.

Taustaorganisaatiot tarjoavat vesiensuojeluorganisaatioiden käyttöön myös muita resursseja kuin rahallista panosta. Resurssit voivat olla esimerkiksi viestinnällisiä. Kunta- ja jäsentiedotteiden, sähköpostilistojen ynnä muiden tiedotuskanavien kautta saavutetaan asukkaita ja yhteistyökumppaneita. Sanomalehdet, radiot ja paikallistelevioidot ovat yhteistyökumppaneina merkittävässä roolissa tiedotettaessa hankkeista ja toimenpiteistä ja käyttöön annettavat resurssit voivat olla palstatilaa, kompensatiota ilmoitusmaksuissa ja ylipäättään aiheiden esiin nostamista. Taustaorganisaatioilta saatavia lisäresursseja voivat olla myös tilat joko itse toimintaan tai esimerkiksi järjestettäessä tilaisuuksia ja seminaareja. Lisäksi tilaisuuksissa tarvittavia esiintyjä ja työvoimaa voidaan saada taustaorganisaatioista käyttöön.

Haastattelussa kysyttiin, miten resurssit riittävät organisaation toimintaan. Resursseilla tarkoitettiin henkilöstöresursseja, rahallisia resursseja, mutta myös tila- ja työvälineresursseja. Pääasiallisesti organisaatioiden toimipaikat olivat vuokratiloissa, eikä niiden osalta koettu puutteita. Henkilökuntaresursseihin oltiin myös tyytyväisiä. Toki paineita laajentamiseen henkilöstöpuolella oli useassa paikassa, mutta henkilöstöresurssit ovat suoraan sidoksissa rahallisiin resursseihin. Useimmiten tekemistä olisi enemmän kuin tekijöitä, mutta rahaa lisähenkilöiden palkkaamiseen ei ole. Henkilöstön osaamiseen oltiin pääosin tyytyväisiä, mutta joitain yksittäisiä kapean osaamisalueen tehtäviä koettiin olevan hankala täyttää, koska osaavia tekijöitä koettiin olevan tarjolla melko vähän. Yhtenä esimerkkinä tästä on kosteikkosuunnittelu.

Rahalliset resurssit koettiin useassa organisaatiossa liian pieniksi. Haluttaisiin tehdä enemmän käytännön töitä ja ohjata rahaa konkreettisiin toimiin. Tässäkin oli eroja sen suhteen, kuinka toiminnallinen organisaatio on. Käytetäänkö rahaa suoraan toimenpiteisiin ja tiedottamiseen vai käytetäänkö rahaa EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoituksena. Uusien hankkeiden suunnittelu koettiin hankalaksi, kun toiminta oli sidottu hankkeisiin ja vakituista henkilökuntaa ei voitu pitää esimerkiksi yhdistystoiminnassa. Tämän vuoksi yhdistystoiminnan tueksi toivottiin perustettavan jonkinlaista rahastomuotoista toimintaa, josta toiminnalle saataisiin vakaampi perusrahoitus ja tätä kautta jatkuvuutta ja pitkäjänteisyyttä esimerkiksi henkilöstöresursseihin. Hankerahoituksen myötä tulee yhdeksi ongelmaksi työvälineiden hankinta, sillä useat rahoitusvälineet eivät salli investointeja.

Toiminnan laajenusajatuksia oli yhdellä organisaatiolla ja yhdessä organisaatiossa mietittiin myös koko toimintamallin muuttamista toiseksi. Laajenusajatuksia pohdittiin neuvottelukunnassa, jossa koettiin, että toiminta voisi olla aktiivisempaa ja kehitettäviä kohteita ja suojelutoimia olisi niin paljon, että laajentaminen aktiiviseksi hanketoimijaksi olisi perusteltua. Toisessa organisaatiossa koettiin kehittämistä tarvitseväksi asiaksi neuvottelukunnan koollekutsuminen, joka tähän mennessä on ollut alueella toimineen hankkeen vastuulla. Nyt hankkeen loputtua kaivataan pitempikestoista tahoja, joka voisi toimia neuvottelukunnan yhteyshenkilönä. Osassa organisaatioista toiminta koettiin tällä hetkellä hiipuneeksi ja aktiivisella toiminnalla sekä käynnistämällä hankkeita saataisiin organisaationkin toiminta taas motivoidummaksi.

Vanajavesikeskuksen kohdalla tarvetta on nykyisen Vanajavesikeskushankkeen muuttamisesta säätiöpohjaiseksi toiminnaksi, sillä toiminnalle halutaan pysyvyyttä, vakautta ja jatkuvuutta. Pyhäjärvi-instituutissa toimintamallin sisällä on tehty muutoksia, kun toiminta on jakautunut elintarvike- ja vesistötoimialan alle vuonna 2008.

4.4 Sidosryhmyty

Sidosryhmät ovat tärkeitä kaikkien vesiensuojelutyötä tekevien hallintomallien toiminnassa. Neuvottelukuntien toiminnassa koko työ on käytännössä sidosryhmytyä, mutta myös muissa toimintamalleissa sidosryhmytyellä on erittäin suuri merkitys. Sidosryhmät ovat tärkeitä kanavia paitsi viestinnässä, myös suunniteltaessa toimenpiteitä kohdealueelle. Monesti sidosryhmät, esimerkiksi maanomistajat, kalastusalueiden edustajat, metsästyssseurat ynnä muut sellaiset, ovat niitä paikallisia tahoja, jotka ovat mukana myös toimenpiteiden toteutuksessa. Sidosryhmien panos voi olla myös rahallinen, mutta useimmiten niiden panos on vahva paikallinen tuki ja alueellinen tietämys sekä toimenpiteistä tiedottaminen omien tiedotuskanaviensa kautta verkostoilleen. Asiantuntijasidosryhmät tuovat suunnitteluvaiheeseen ja myös toimenpiteiden toteutukseen oman merkittävän panoksensa alan asiantuntijoina ja toiminnan tukena.

Haastattelujen perusteella kokemukset kustakin toimintamallista ja hallintomallista olivat sidosryhmänäkökulmasta katsoen hyviä. Sidosryhmät ovat laajoja ja käsittävät muun muassa alueen kunnat ja yritykset, asukasyhdistykset ja paikalliset maanomistajat, koululaiset, kalastusalueet ja osakaskunnat, viranomaiset ja valtakunnallisesti toimivat tahot kuten esimerkiksi Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskus ja yliopistot. Perustamisvaiheessa saattoi olla käynnistymisvaikeuksia joidenkin sidosryhmätahojen kanssa, kun haettiin omaa paikkaa. Näistä on kuitenkin päästy neuvottelemalla hyvään yhteistyöhön.

Sidosryhmien kokemuksia toimintamallista ja yhteistyöorganisaatiosta kyseltiin Internet-pohjaisella kyselylomakkeella. Sidosryhmäkysely on tämän raportin liitteenä 2.

Sidosryhmäkyselyssä kysyttiin sidosryhmien kokemuksia alueella toimivien vesienhoitotyötä tekevien vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa tehdystä yhteistyöstä, hallintomallista ja näkemystä siitä, näkyykö hallintomalli organisaation toiminnassa. Kappaleessa 3.11 on esitetty kyselyyn vastanneiden sidosryhmien yhteistyömuotoja ja rooleja.

Yhteistyön on koettu sujuneen hyvin. Vesienhoitoa tekevät tahot on koettu tarpeellisiksi ja niiden kautta saatavia resursseja on osattu hyödyntää. Organisaatioiden kautta sidosryhmät ovat saaneet asiantuntija-apua, välineistöä, koulutusta, tiedotusta ja verkostoitumista. Vesienhoitoa tekevät tahot ottavat vinkkejä toimintaansa sidosryhmiltä, mikä tekee toiminnasta mielekästä. Sovituista asioista on pidetty kiinni, ja yhteistyö on ollut joustavaa. Sidosryhmät toivovat lisää aktiivisuutta organisaatioilta, mutta myös sidosryhmien oma vastuu olla aktiivinen tiedostetaan. Kehittämistarpeita ja toiveita löytyy

Haastateltujen organisaatioiden edustajien ajatuksia toimintamalleista

"Kun on voimakas tahtotila, saadaan enemmän aikaan. Organisaatio, jolla on voimakas tahtotila, on usein pitkäikäisempi."

"Olisi hyvä, jos päästäisiin heti alusta asti isolla volyyymilla ja mahdollisimman korkealta tasolta liikkeelle."

"Koettiin, että tarvitaan myös poliittista vaikuttamista asioihin. Ettei pieni yhdistys ainakaan alkuun pysty vaikuttamaan isompiin asioihin. Se vaatii voimaa ja aikaa enemmän yhdistystoiminnan kautta."

"Säätiö kuulostaa ehkä paremmalta, mutta se myös antaa odottaa toiminnasta enemmän, että siltä voisi hakea rahaa. Ehkä säätiö-nimi antaa odottaa toiminnalta enemmän kuin mitä se nyt on. Säätiö voi olla tavalliselle ihmiselle turhan kaukainen."

"Kyllä mä koen, että asia on tullut esille ja myös tietoisuus siellä kunnissa on lisääntynyt. Siinä ollaan onnistuttu. Se on toiminut ihan hyvin ja tuonut ihmisille näkemystä."

"Paljon organisaatioita toiminnassa voi osittain olla voimavara, mutta osittain tekee toiminnasta sekavaa ja kankeaa."

"Emmä ole kokenut että se on kauheen oleellinen ongelma tossa asiassa, mutta jos tulisi sellainen kristallinkirkas visio, niin kyllä mä luulen että sille rahoitusta löytyisi."

"Heti kun on kysymys hajakuormituksesta, niin tulee kysymys toiminnan rahoittajista, että keneltä ja millä perusteilla se kerätään. Se nousee heti semmoseks aika vaikeeks ongelmaks, et millä lailla siihen saadaan rahaa siihen toimintaan."

"Kiteytetty yhteenveto on, että pari vuotta jaksetaan toimia ja olla innostuneita, mutta sitten, jos toiminta jatkuu samanlaisena kuin ennenkin, niin se pikkasen hiipuu."

"Mahdollisen rahaston luominen jossain vaiheessa. Vakiobudjetti olisi hyvä. Huono asia kun ei ole suuria teollisuusyrityksiä jäsenenä kun ei ole alueella."

"Käytännön toteuttamisen helppous. Huomattavasti helpompi perustaa rahasto olemassa olevan säätiön alle kuin perustaa oma säätiö."

"Maaailma on täynnä suunnitelmia, mitkä tarvitsis vaan toteuttaa."

"Nyt mietitään, että aktivoidaanko työryhmiä, mikä on hiukan ongelmallista, kun meillä on kuitenkin sitten vesienhoidon yhteistyöryhmässä tämmösiä työvaliokuntia. Että antaako se lisäarvoa, että toimitaan yhdellä alueella vaan, vaikka se perustellusti onkin valittu nyt tähän kohteeksi/toimialueeksi. Suurin kysymys on nyt se, että kerätäänkö rahoitusta ja mihin rahaa tultaisiin käyttään."

"Koska ei ite tehdä hommia, niin jotta me saatas hommia eteenpäin, niin meillä täytyy olla kavereita."

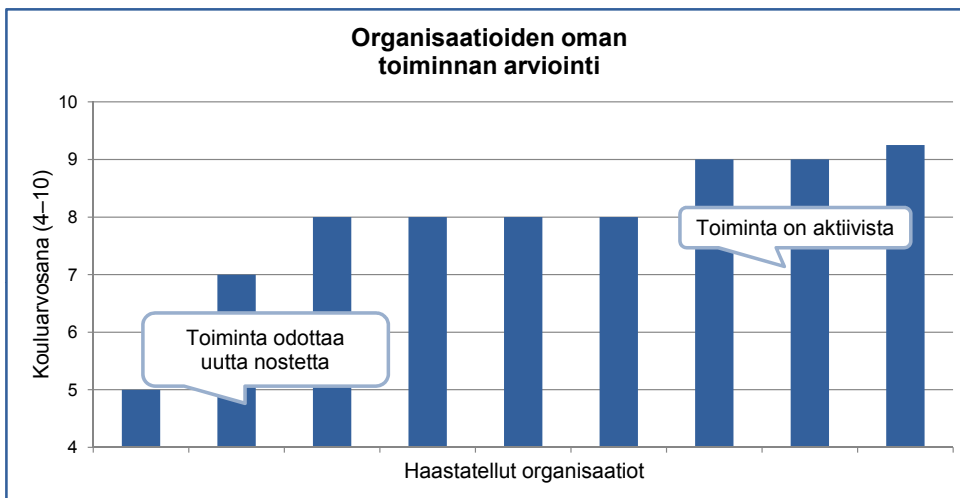
"Ihmisten asenne ratkaisee, hallintomallit ovat toisarvoisia."

"Pitää ettiä enempi niitä yhteisiä asioita ennen kuin niitä erottavia asioita."

ennenkaikkea tiedotuksessa ja eri toimijoiden roolien selkeyttämisessä, jotta päällekkäiseltä työltä rahoittajien ja toimijoiden välillä välttyttäisiin. Tässäkin verkostojen välisen tiedonkulun lisääminen voisi olla asiaa selkeyttävä tekijä.

Hallintomallin ei koettu vaikuttavan yhteistyöhön. Enemmän merkitystä on ihmisten välisellä kanssakäymisellä. Vaikuttaminen on omasta aktiivisuudesta kiinni, mutta esimerkiksi päätöksenteko säätiötasolla on koettu byrokraattiseksi ja etäiseksi varsinaisesta toteuttajatasosta. Samoin säätiön budjetti koettiin epäselväksi. Avoimuutta tiedotukseen kaivattiin tässäkin mielessä. (Kuva 6.)

Hyvänä toimintatapana sidosryhmyötä aloiteltaessa koettiin toiminnan läpinäkyvyys ja riittävä tiedottaminen. Sidoryhmyö on erittäin tärkeää myös siinä mielessä, että säätiö/rahasto/neuvottelukunta ei niin voimakkaasti uskalla ottaa kantaa esimerkiksi rahoituksessa mukana olevien tahojen toimintaan, mutta tiiviin sidoryhmyön kautta asiat saadaan esille, ja sidoryhmyt voivat olla se äänitorvi, joka ilmaisee mielipiteensä ja havaittuja epäkohtia.

Kuva 6. Hallintomallien vaikutus sidoryhmyöhön. Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kirjurinluoto, Kokemäenjoki, Pori. Kuva: Johanna Rinne

5 Toimintamallien tarkastelua

Tähän lukuun on koottu tarkastelua toimintamalleista. Neuvottelukunnat ja yhdistykset on käsitelty samassa luvussa, samoin kuin rahastot ja säätiöt. Eri toimintamallien yhdistämistä samaan lukuun on tehty sillä perusteella, että haastatteluissa näissä toimintamalleissa tuli esiin hyvin samankaltaisia huomioita.

5.1 Neuvottelukunnat ja yhdistykset

Neuvottelukuntia oli haastatteluissa kahdenlaisia. Oli kaikille avoimia neuvottelukuntia, joiden kokoonpano ja osallistujat vaihtelivat kokouksesta riippuen ja joiden tavoitteena oli nimenomaan keskustelun käyminen ja tietyn osa-alueen asioiden esille tuominen olemassa olevien toimijoiden kesken. Toisaalta oli suljetumpi neuvottelukunta, jossa toimintaan oli otettu mukaan alueen keskeisiä toimijoita ja vesistöjen tilasta kiinnostuneita tahoja. Neuvottelukunnan jäsenten kesken kokoonnuttiin eri kokoonpanoin, riippuen keskusteltavasta aiheesta. Neuvottelukunnissa ei tehdä päätöksiä, vaan keskustellaan ajankohtaisista asioista, joita ajetaan eteenpäin kunkin osallistujan edustamassa tahossa.

Toimintamallin perustamisen yhteydessä oli mietitty eri vaihtoehtoja ja mietitty, perustetaanko neuvottelukunta, yhdistys vai jokin suurempi toimija kuten säätiö. Neuvottelukunnalla katsottiin olevan enemmän poliittista vaikuttavuutta kuin yhdistyksellä. Neuvottelukunnan jäsenillä on usein olemassa olevat vaikutusvaltaiset verkostonsa, kun taas yhdistyksen vaikutusvaltaisuuden luominen vie voimia ja aikaa.

Neuvottelukunnan koollekutsujana tulisi olla pitkäjänteinen toimija kuten ELY-keskus tai muu vastaava toimija, koska hankkeissa mukana olevien neuvottelukuntien toimintaan

osallistuvat tahot vaihtelevat riippuen hankkeesta ja sen kestosta. Yhteistä neuvottelukunnille oli se, että ne eivät varsinaisesti tee konkreettisia toimia, vaan niiden kautta ja niiden asiantuntemuksella asioita voitiin hankkeistaa ja toimia eräänlaisena linkkinä toimijoiden välillä.

Yhdistysten ja neuvottelukuntien toiminnassa pidettiin hyvänä asiana sitä, että aktiivisina toimijoina mukana oli myös kuntien lautakuntien jäseniä ja poliittisia vaikuttajia. Tällöin käsiteltävien asioiden eteenpäin vieminen kuntatasolla on helppompaa ja yhteys kuntiin on hyvä. Samalla tilanne koetaan myös kehittämistarpeeksi ja pelätään, että puoluekannat ja poliittinen vääntö vaikeuttavat toimintaa.

Yhdistyksen hyviä puolia on se, että sääntöjä on helppo muuttaa. Yhdistys on hallintomuotona joustava. Lisäksi rahoitus on helpompi järjestää kuntien ja yhdistyksen välillä kuin esimerkiksi säätiöllä, jossa rahoitus on haettava ja neuvoteltava vuosittain erikseen. Kuitenkin rahoituksen hakeminen on hankalaa, mikäli kaikki raha hankkeistetaan ja kehittämistarpeina onkin esimerkiksi palkata hankkeistaja ja varainkerääjä, jonka palkkakustannukset olisi huomioitu budjetissa.

5.2 Rahastot ja säätiöt

Rahastojen ja säätiöiden toiminnan etuna on vakaa toiminta, jossa rahoittajien kanssa on neuvoteltu tietty rahoituspotti rahoituskaudelle. Rahastojen rahojen ohjaamisesta vastaa yleensä jokin toinen taho kuten säätiö, neuvottelukunta, suojeluohjelma tai muu vastaava rahaston perustanut organisaatio. Rahasto voidaan perustaa myös ulkoa tulevana aloitteena olemassa olevan säätiön alle, kuten esimerkiksi Saaristomeren Suojelurahasto on perustettu Centrum Balticum -säätiön alaisuuteen.

Useassa säätiön perustamistilanteessa oli mietitty myös yhdistysmuotoisen hallintomallin perustamista, mutta päädytty kuitenkin siihen, että perustetaan säätiö. Vaikka päätösprosessi on säätiössä hidas ja toiminta hallintomallin kautta kankeaa, niin vakaa ja turvallinen säätiömuoto toi selvää etua esimerkiksi teollisuuden rahoituksen hankinnassa. Yhdistys on ke-

vyt organisaatio, johon kuka tahansa voi tulla ja lähteä, sen sääntöjä ja suuntaa on helppo ja nopea muuttaa, ja yhdistyksen rahoitus pohjana olevat jäsenmaksut eivät voi olla niin suuret. Säätiö nähdään pysyvänä ja sen jäsenet ovat sitoutuneet siihen paremmin. Säätiön jäsenten on helppo kontrolloida säätiön rahojen käyttöä ja sitä miten toimitaan.

VAHVUUKSET	HEIKKOUKSET
<ul style="list-style-type: none"> - Kevyt kutsua kokoon - Kevyt ylläpitää - Hyvä tapa käsitellä ajankohtaisia asioita - Vetää suuntalinjoja - Vaikutusvaltainen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuka on kokoonkutsuja? - Kuinka usein on tarpeeksi? - Ei tehdä varsinaisia toimia - Kuka tekee yhteenvedon? - Rahoitus? - Ei ole rahaa toimia - Poliitiikka voi riitauttaa keskusteluyhteyden
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuminen ei vaadi asiantuntemusta - Osallistujia voi pyytää mukaan laajastikin - Suljettu tai laaja kokoonpano - Poliittinen vaikuttaminen helpompaa - Vaikutusvaltainen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei tehdä varsinaisia toimia - Toiminta voi olla laiskaa - Ei sitouduta - Osallistujat vaihtelevat - Poliitiikka voi sotkea toimintaa

Kuva 7. Neuvottelukuntien vahvuudet ja kehittämistarpeet.

VAHVUUKSET	HEIKKOUKSET
<ul style="list-style-type: none"> - Kevyt perustaa - Kevyt hallintomalli toteuttaa - Tekijöidensä näköinen - Byrokratiaa organisaation pyörittämiseen ei tarvita niin paljon kuin esim. säätiön toiminnassa - Sääntömuutokset ovat helppoja ja nopeita toteuttaa - Lisää talkoohenkisiä ihmisiä on helppo ottaa mukaan toimintaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Hallitus vastuullinen ja näin ollen talkootyöllä ja tekijöiden aktiivisuudella on suuri merkitys, mihin yhdistys suuntautuu ja kuinka aktiivinen on - Helppo lopettaa, epävakaa - Tekijöidensä näköinen - Mikäli ei ole palkattua henkilökuntaa, vaatii paljon talkootyötä - Ukkoutuminen, jäsenten ikääntyminen - Sääntömuutokset ovat helppoja ja nopeita toteuttaa
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Rahan keruu helppoa - Liittyminen toimintaan helppoa - Matala kynnyks osallistua 	<ul style="list-style-type: none"> - Eroaminen toiminnasta helppoa - Rahoituksen epävarmuus

Kuva 8. Yhdistysten vahvuudet ja kehittämistarpeet.

VAHVUUKSET	HEIKKOUKSET
<ul style="list-style-type: none"> - Voidaan perustaa myös yhdistyksen, säätiön, vesiensuojeluyhdistyksen tms. kylkeen - Rahaa voidaan käyttää hankkeisiin ja suoraan toimenpiteisiin 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaatii perusrahoituksen, joka on neuvoteltava pysyväksi/tarpeeksi pitkälle aikajänteelle
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Varainkeruu mahdollista - Ihmiset mieltävät, että rahasto = rahaa toimia tietyn asian eteen 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahoituksen epävarmuus

Kuva 9. Rahastojen vahvuudet ja kehittämistarpeet.

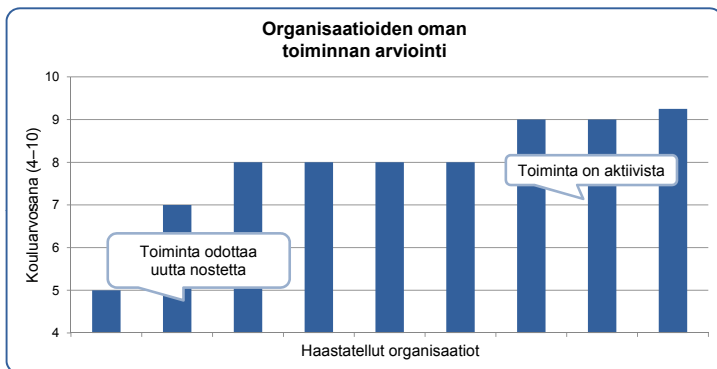
VAHVUUKSET	HEIKKOUKSET
<ul style="list-style-type: none"> - Vakaa toimija - Rahoituksen perusta yleensä melko vakaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Perustaminen työlästä - "Kankea", paljon byrokratiaa - Rahoitusta on vaikea lisätä - Toiminnan tarkoitusta on raskas muuttaa
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Vahva toimija - Painoarvoa paikallisesti ja jopa kansainvälisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahoituksen pieneminen

Kuva 10. Säätiöiden vahvuudet ja kehittämistarpeet.

5.3 Oman toiminnan arviointi

Pääosin kaikki haastateltavat organisaatiot kokivat toimintansa vastaavan asetettuja tavoitteita. Kaikki haastateltavat eivät arvioineet toimintaansa kouluarvosanoin, mutta sanallisesti arviot saatiin kaikilta. Osassa arvioinneista koettiin, että toiminta on aikanaan ollut hyvällä tasolla, mutta varsinaisen hankkeen hiipussa, toiminta on hiipunut ja odottaa tällä hetkellä uutta nostetta. Arviointia heikentävästi vaikutti myös se, jos näköpiirissä oli tarvetta organisaatiomuutoksille. Muutokset aiheuttivat tunteen, ettei tavoitteita nykyisellään täytetä tarpeeksi hyvin. Pääosin kuitenkin haastateltavat arvioivat organisaatioiden saavuttavan tavoitteet ja kehittämistarpeita koettiin lähinnä tiedottamisen lisäämisessä. Toisaalta ihan täyttä kymppiä kukaan ei tohtinut toiminnalleen antaa. Parantamisen varaa kun aina on. Keskiarvo vesistöalan toimijoiden itselleen antamissa kouluarvosanoissa oli hyvä 8-. Kehittämisen tarvetta oli aktiivisuuden lisäämisessä, tiedottamisessa ja oman paikan löytämisessä. Tavoitteet oli kuitenkin pääosin saavutettu.

Kuvassa 11 on kuvattu organisaatioiden itselleen antamat arvostelut. Kriittisimmin omaan toimintaan suhtautunut organisaatio kuvaili tilannetta siten, että tällä hetkellä arvosana olisi 5, mutta toiminnan ja hankkeiden ollessa käynnissä toiminta ansaitsee arvosanaksi 9:n. Tilanteet voivat vaihdella nopeastikin ja eräs haastatteluesimerkki kuvasi tilannetta siten, että muutama kuukausi sitten, kun toiminta oli vielä käynnissä, arvosanaksi olisi tullut 9,5, mutta kun toiminta hiljenee ja on huoli seuraavasta hankerahoituksesta, arvosana laskee 8:n. Voidaan vetää johtopäätös, että toiminnan hiljentyminen ja suvantovaiheet vaikuttavat yleisesti ja voimakkaasti onnistumisenkokemukseen työstä.

Kuva 11. Organisaatioiden oman toiminnan arviointi kouluarvosanoin.

Haastateltujen organisaatioiden edustajien ajatuksia toimintamalleista

"Uskoisin, että se (vapaamuotoinen organisaatio) on hyvä. Ainoa ehkä on, että täytyy olla se, että kentällä tapahtuvaa toimintaa täytyy olla ilman sitä neuvottelukuntaakin. Jos ei sitä ole, ei tarvita neuvottelukuntaakaan."

"Neuvottelukuntaa ei kuitenkaan pidetä "kaikille avoimena", jotta "homma pysyy hanskassa"."

"Ei varsinaisesti tartu lapioon". Hankkeiden kautta voidaan tarttua lapioon, yhdistys ei sinänsä lähde rakentamaan mitään. Yhdistys suunnittelee ja toteuttaa hankkeita."

"On helppo lähettää jäsenmaksulappuja, verrattuna, että joka vuosi haettaisiin säätiölle avustusta. Kuntien kanssa kun asioi vuosi on hyvä aika valmistella asioita (kokousjärjestelyt)."

"Kunnilla halu mieluummin yhdistyksen perustamiseen, sillä kuntien on helpompi antaa rahaa yhdistyksen jäsenmaksuun, kun taas säätiön täytyy joka vuosi hakea erikseen rahoitusta/avustusta. Molemmat oli siinä pöydällä (säätiö ja yhdistys) Raha ja yhdistys koettiin tutummaksi ja helpommaksi (myös sääntöjen muuttaminen säätiöllä hankalampaa)."

"Hirveä asiantuntijaverkosto, tän alueen ja alan parhaat asiantuntijat tavoitettavissa tämän verkoston kautta ja monet ovat sitoutuneet toimintaan."

"Rahoitusmallia olen miettinyt, että se on vähän jäykkä kuitenkin, että yhdistys olisi siinä mielessä helpompi, että jäseniä olisi mahdollista haalia enemmän. Että nyt kun perusrahoitus tulee harvemmalta, niin sen kasvattaminen on äärimmäisen vaikeeta."

"Säätiön toiminnan tarkoitusta on raskasta muuttaa. Tarpeita muutoksiin alkuperäisestä on ollut. On ollut orastavaa pohdintaa siitä näkökulmasta, että olisi hyvä olla säätiön sisällä sellaista spesifiä osaamista. Säätiö ei kuitenkaan voi myydä palveluja ettei tule veroseurauksia."

"Aika hyvä kouluarvosana pitää antaa, koska niille tyypeille, jotka tän loi, niin niillä ei ollut mitään malleja. Ei ollut muita vastaavia täällä."

"Me on tehty hyvin, mutta voimme tehdä paremminkin. Hyvät toiminnan mallit, voidaan parantaa viestintää ulospäin, läpinäkyvyyttä ja varainkeruuta. Kiinnitettävä huomiota läpinäkyvyyteen ja avoimuuteen, kun kerran suurelta yleisöltä kerätään rahaa. Se on tylsää - muuten aiheesta hirveän helppo innostua."

Saaristomeren Luontokeskus Sinisimpukka,
Kemiönsaari. Kuva: Kati Javanainen

6 Ehdotukset jatkoimenniteiksi Lounais-Suomessa

6.1 Lounais-Suomen vesistöt

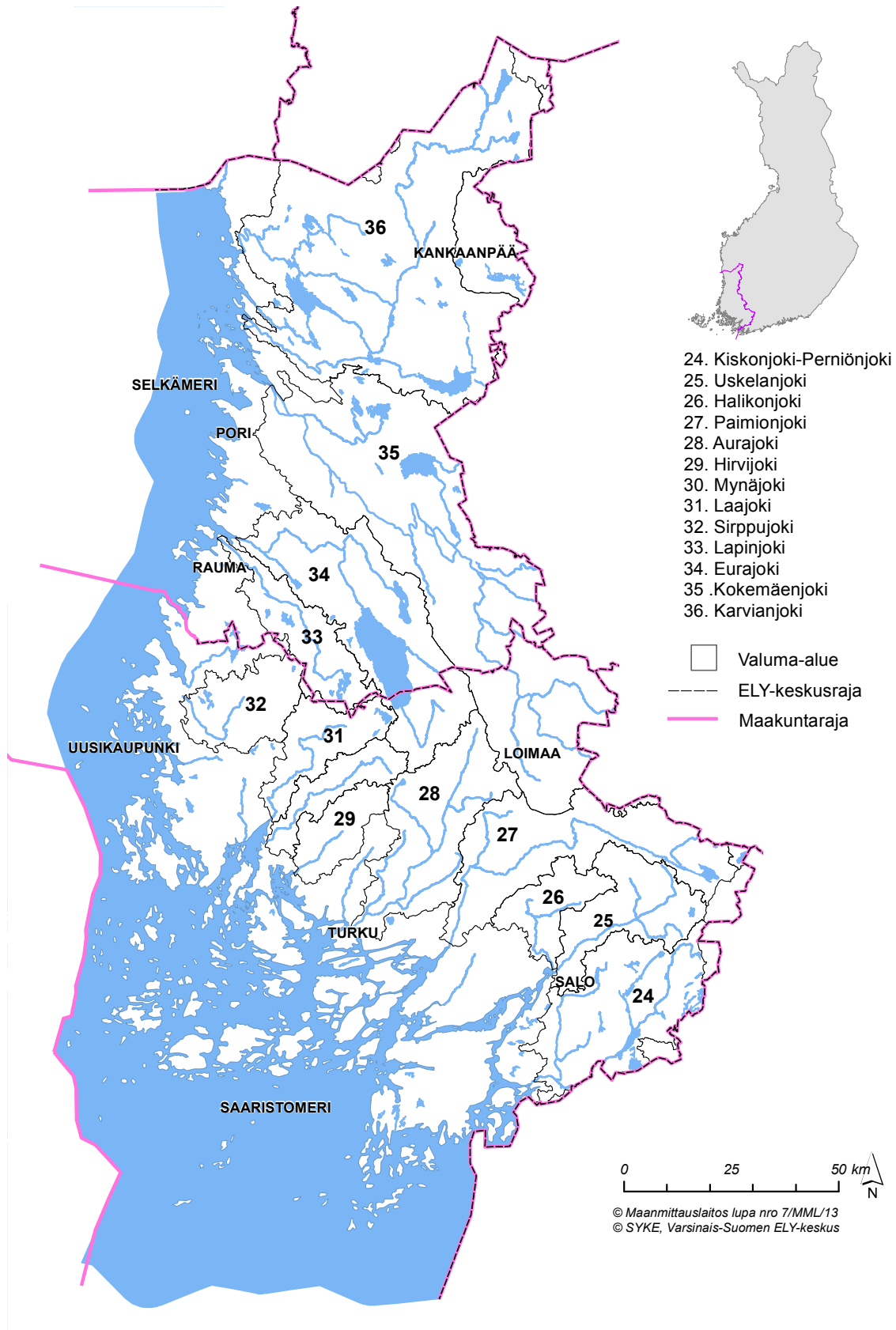
Saaristomeren ja siihen laskevat vesistöt

Kiskonjoen-Perniönjoen vesistöalueella on lounaissuomalaisittain verraten paljon hyvässä ekologisessa tilassa olevia vesiä, vaikka jokiosuudet ovat käytännössä tyydyttävässä tai välttävissä kunnossa. Vesistöalue sijoittuu pääosin Salon kaupungin alueelle Varsinais-Suomessa ja osia valuma-alueesta on Lohjan ja Raaseporin alueilla Uudenmaan maakunnassa. Kiskonjoki ja sen monet sivu-uomat ovat kirkasvetisiä ja kalataloudellisesti arvokkaita mm. meri- ja purotaimenen sekä lohen esiintymisen vuoksi. Kalataloudellista kunnostustarvetta on. Vesistöalueella on myös useita Natura-alueita muun muassa Laukanlahti, Latokartanonkoski ja Saarenjärvi. Kiskonjokeen laskeva Perniönjoki on pääuomaa selvästi rehevämpi ja savisamea. Kiskonjoen vesistöalueella on paljon järviä ja paikalliset järviyhdistykset ovatkin aktiivisia. Yksittäiset yhdistykset keskittyvät oman järvensä hoitamiseen, eikä ja vesistöalueella ole koko alueen kattavaa vesienhoidon organisaatiota. Vesistökliniikka ry toimii alueella.

Hyväkuntoisten vesistön osien tilan turvaamiseksi ja huonokuntoisempien tilan parantamiseksi kokonaiskoordinoinnille olisi tarvetta. Esimerkiksi Vesistökliniikka ry:n toimintaa voisi vahvistaa alueella.

Uskelanjoen ja Halikonjoen vesistöalueet sijoittuvat Salon kaupungin, Someron, Kosken Tl ja Marttilan kuntien alueelle. Jokien ekologinen tila on välttävä, Uskelanjoen yläosissa huono. Vesistöalueilla ei ole juuri järviä, eikä siten paikallisia järviyhdistyksiäkään. Uskelanjoen latva-alueilla on muun muassa arvokkaita purotaimenpuroja. Lisäksi Uskelanjokeen nousee meritaimen. Kalataloudellisia kunnostuksia on tehty Uskelanjokeen laskevaan Hitolanjokeen ja tarvetta niille on edelleen koko jokialueella. Halikonjoessa ei ole tehty kalataloudellisia kunnostustoimenpiteitä, mutta tarpeita niille olisi sielläkin muun muassa poistamaan meritaimenen vaellusesteitä. Lisäksi jokivaluma-alueella on maisema-arvoja. Sekä Uskelanjoen että Halikonjoen vedet ovat varsin savisameita ja ravinteikkaita, ja niistä tuleva kuormitus Saaristomereen on merkittävä. Keskeisin vesienhoitotoimenpide molemmilla jokialueilla olisi ravinne- ja kiintoainekuormituksen vähentäminen. Tiettävästi alueella ei ole paikallista vesienhoitoa edistävää järjestöä tai muuta organisaatiota. Alueelta tulisi kartoittaa mahdolliset paikalliset toimijat ja vapaaehtoisen vesienhoidon tilanne.

Vaihtoehtoina vesienhoidon koordinoijaksi tai käynnistäjäksi voisivat olla paikalliset järjestöt (MTK, kyläyhdistykset, ympäristöseurat) voisivat koota voimansa ja käynnistää ensimmäisenä ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäävän projektin, jonka aikana kartoitettaisiin mahdollisuus pysyvän, koko jokialueen käsittävän vesienhoitoa edistävän yhdistyksen tai vastaavan perustamiseen.

Kuva 12. Vesistöalueet Lounais-Suomessa

Paimionjoki kulkee Someron, Koski TI:n, Marttilan, Tarvasjoen ja Liedon kuntien alueella, laskien Saaristomereen Paimiossa. Valuma-alue ulottuu näiden kuntien lisäksi Pöytyän ja Tammelan kuntiin. Joen ekologinen tila on välttävä, yläosista tyydyttävä. Vesistöalueella on Natura-arvoja kuten esimerkiksi Paimionlahti ja Paimionjokilaakso. Alueella esiintyy vuollejokisimpukkaa, ja Paimionjokeen laskevassa Vähäjoessa on säilynyt luonnonvarainen meritaimenkanta. Kalataloudellisia kunnostuksia ei ole vesistössä paljon tehty ja tarvetta niille on. Joessa on useita vaellusesteitä ja tarvetta olisi myös joen säännöstelykäytäntöjen muuttamiselle, jotta koko jokialueelle riittäisi vesi myös alivirtaaman aikaan. Virtaamaan tulee vaikuttamaan Turun veden vedenoton loppuminen, mutta joki on edelleen osa Turun raakavedenottojärjestelmää. Joen valuma-alueella toimii aktiivisesti Paimionjoki-yhdistys ry, joka koordinoi koko vesistöalueen vesienhoidon edistämistä.

Alueella ei ole tarvetta vesienhoidon organisoinnin lisäämiselle, vaan Paimionjoki-yhdistys ry mahdollistaa vapaaehtoisen vesienhoitotyön. Olemassa olevan organisaation toimintaa tulee tukea jatkossa, jotta toiminta säilyi aktiivisena.

Aurajoen vesistöalue on vähäjärvinen ja virtaamavaihtelut ovat tästä syystä suuria. Vesistöalueen ekologinen tila on välttävä. Aurajoen vesistöalue kulkee pääosin Oripään, Pöytyän, Auran, Liedon, Kaarinan ja Turun alueella. Valuma-alue ulottuu näiden kuntien lisäksi Ruskon, Mynämäen, Loimaan, Tarvasjoen ja Paimion reunoille. Alueella on tehty kalataloudellinen kunnostustarveselvitys (Turun ammattikorkeakoulu 2010, toteutettu samaan aikaan Hirvijoen, Aurajoen, Mynäjoen ja Laajoen selvitykset), jonka perusteella joessa on muun muassa useita vaellusesteitä ja tarvetta kunnostuksille on laajasti.

Vesistöalueella on toteutettu useita vapaaehtoisen vesienhoidon hankkeita, kuten virtavesi- ja latvavesikunnostuksia. Alueella toimii Aurajokisäätiö, joka toteuttaa sekä vesiensuojeluhankkeita että monenlaisia muita kehittämis- ja viestintähankkeita. Vahvoja toimijoita ovat myös esimerkiksi Turun kaupunki, Turun ammattikorkeakoulu ja Lounais-Suomen kalastusalue.

Jokivaluma-alueella on paljon toimijoita, ja varsinaista organisoitumisen tarvetta ei ole. Olemassa olevien toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista tulisi lisätä ja tämä voitaisiin tehdä Aurajokisäätiön kautta tai tehostamalla Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vetämän Pro Saaristomeri -ohjelman Aurajoki-Paimionjoki -vesistöalueriitymää tai perustamalla alueelle neuvottelukunta. Kunnat ja yritykset tulisi saada sitoutettua paremmin tähän toimintaan ja osaksi keskusteluorganisaatiota.

Hirvijoki kulkee Mynämäen, Nousiaisten ja Maskun kuntien alueella. Vesistö on vähäjärvinen ja tästä syystä virtaamavaihtelut ovat suuria. Hirvijoen ekologinen tila on tyydyttävä. Patorakennelmat muodostavat nousuesteitä, joten kalataloudellista kunnostustarvetta on. Vesistöalueella toimintaa on aloittamassa Hirvijokiyhdistys paikallisen luonnonsuojeluyhdistyksen hankkeen pohjalta.

Mynäjoen ja Laajoen vesistöalueiden ekologinen tila on tyydyttävä. Mynäjoki kulkee Mynämäen peltoalueiden halki ja edustaa maaperältään Lounais-Suomen eroosioherkkää savikkoaluetta. Laajoen pääuoma kulkee myös Mynämäen halki ja laskee Mynälahteen. Molempiin jokiin on tehty kalataloudellinen selvitys. Vesistöalueilla ei ole tällä hetkellä organisoitunutta toimijaa. Tarvetta toiminnalle ja organisoitumiselle on, mutta ongelmana on selkeiden toimijoiden puuttuminen alueelta. Mynälahtiyhdistys voisi olla yksi mahdollinen toimija, jonka yhteyteen myös näiden kahden joen valuma-alueelle kohdistettava toiminta keskittyisi.

Hirvijoen, Mynäjoen ja Laajoen alueilla tarvetta organisoitumiselle on. Vaihtoehtoina organisoitumisen koordinoijiksi ja käynnistäjiksi voisivat olla alueella toimivat yhdistykset: Hirvijokiyhdistys ja Mynälahtiyhdistys.

Saaristomeren aluetta rajaavat idässä Hankoniemi, lännessä Kihdin selkä ja pohjoisessa Kustavin pohjoisosat. Saaristomeren veden vaihtuvuus ei ole hyvä, ja aluetta vaijaa rehevöityminen. Ekologiselta tilaltaan Saaristomeri on tyydyttävä, mutta Halikonlahti, Mynälahti ja Aurajoen suu ovat välttävissä tilassa. Alueella on monia toimijoita, kuten esimerkiksi kunnat, Saaristomeren suojelurahasto, Turun ammattikorkeakoulu, Saaristomeren biosfäärialue, Pidä Saaristomeri siistinä ry ja niin edelleen. Alueella on Saaristomeren kansallispuisto. Mukana toiminnassa on niin isoja kuin pieniä toimijoita. Saaristomeren ongelmia ovat mm. rehevöityvät merenlahdet ja toimijoiden organisoitumisen puute. Valuma-alueen yhteys merialueen tilaan on tärkeä.

Alueella toimii monta erillistä aktiivista organisaatiota, joiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä kannattaisi merkittävästi tiivistää. Pro Saaristomeri -ohjelman toiminnan aktivointi ja tehostaminen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vetämänä olisi suositeltavaa Saaristomerellä. Tätä kautta yritysten, kuntien ynnä muiden paikallisten toimijoiden sitouttaminen vesiensuojelutoimiin olisi mahdollista.

Selkämeri ja siihen laskevat vesistöt

Sirppujoki laskee Laitilan ja Uudenkaupungin läpi Uudenkaupungin makeavesialtaaseen ja sitä kautta Selkämereen. Uudenkaupungin teollisuuslaitokset ottavat altaasta raakavetensä. Pieniä osia valuma-alueesta ulottuu Euran ja Pyhärannan kuntien alueille. Vesistöalueella on paljon pieniä järviä, joista osa on hyväkuntoisia ja kirkasvetisiä. Joen ekologinen tila on huono. Alueella on myös useita aktiivisia järviyhdistyksiä, ja Laitilan kaupunki on toteuttanut usean järven yhteisiäkin vesiensuojeluhankkeita. ELY-keskus on toteuttanut alueella hankkeita alueen sulfaattimaista johtuvan happamuusongelman vuoksi. Kalataloudellista kunnostustarvetta ei ole selvitetty.

Alueella olisi tarvetta myös pitkäjänteisemmälle toiminnan organisoimiselle ravinnekuormituksesta ja happamuudesta johtuvien ongelmien vuoksi. Vesiensuojelun käynnistäjäksi alueelle voisi perustaa neuvottelukunnan, jossa alueella toimivat tahot saataisiin koottua yhteen ja keskusteluyhteys toimijoiden välillä avattua.

Isokari, Kustavi. Kuva: Johanna Rinne

Lapijoki kulkee pääosin Euran ja Rauman kautta Eurajoelle. Valuma-alueen reuna-alueita sijoittuu vielä Mynämäen, Pöytyän, Säskylän ja Laitilan rajoille. Ensimmäiset 17 kilometriään se virtaa Hinnerjoki-nimisenä. Vesistöalue on maa- ja metsätalouskuormitteinen. Joen ekologinen tila on tyydyttävä ja osa vesistöalueen vesistä on hyvässä ekologisessa tilassa. Kalataloudellista kunnostustarvetta ei ole selvitetty. Toimijoita (järviyhdistyksiä, riistanhoitoyhdistyksiä ja kyläyhdistyksiä) on varsinkin joen latva-alueella. Alueella vaikuttava Pyhäjärvi-instituutti on toteuttanut valuma-alueen osakohteissa tai koko jokialueella tehtyjä tiedotushankkeita, selvityksiä jne. Tarvetta organisoitumiselle on, ja esimerkiksi Saarnijärvelle on suunnitteilla järviyhdistys. Paikallista kiinnostusta vesistöön on, mutta yläjuoksulla ei ole suuria toimijoita. Lapijoen vettä käytetään Rauman vesilaitoksen raakavetenä ja UPM-Kymmene Oyj:n tehtaiden jäähdytysvetenä, joten kiinnostusta joen veden laadun hyvään tilaan on. Kuivina kausina Lapijokeen ohjataan vettä Eurajoesta.

Lapijoen osalta vesistöihin kohdistuvien toimenpiteiden edistämiseksi voitaisiin toimintaa koordinoita Pyhäjärvi-instituutin kautta tai perustaa alueen yhdistyksiä koorkaamaan neuvottelukunta.

Eurajoen vesistöalueella on sekä hyvässä että huonossa ekologisessa tilassa olevia vesialueita. Joki on tyydyttävässä tilassa. Vesistöalue sijoittuu Pöytyän, Oripään, Loimaan, Säskylän, Köyliön, Euran, ja Eurajoen kuntien alueelle. Lisäksi joitain reuna-alueita ulottuu Rauman, Kokemäen ja Nakkilan kuntien alueille. Alueella on tehty paljon kalataloudellisia kunnostustoimia, mutta tarvetta on edelleen jäljellä, sillä vaellusesteitä on yhä. Alueella toimii vahvasti Pyhäjärvi-instituutti, jonka yhteydessä toimii Pyhäjärven suojelurahasto. Pyhäjärven tila on hyvä ja sen valuma-alueelle ja järveen kohdistettavilla hankkeilla pyritään ylläpitämään järven hyvä tila. Eurajokeen kohdistuu voimakasta kuormitusta sekä ekologiselta tilaltaan huonossa tilassa olevan Köyliönjärven että Köyliönjoen kuormituksen ja hajakuormituksen takia, mutta myös Euran jätevedenpuhdistamon ja teollisuuden jätevesien osalta. Eurajoen vettä käytetään yhtenä Rauman kaupungin raakavesilähteenä. Jokivaluma-alueella on voimakas kansalaisliikehdintä, jotta Eurajokeen kohdistuvia toimenpiteitä rahoittamaan perustettaisiin Pyhäjärven suojeluohjelman kaltainen rahasto. Kunnat ja alueen yritykset ovat vahvasti mukana sekä alueella toteutetuissa hankkeissa että Eurajokeen liittyvässä keskustelussa. Alueella on paljon Natura-alueita, ja esimerkiksi Pyhäjärven kalataloudellinen merkitys on suuri. Köyliönjärvi on yksi kansallismaisemista ja alueen vesillä on virkistyskäyttöarvoa.

Varsinaista organisoitumisen tarvetta on Eurajoen osalta. Perustettavaksi ehdotetaan rahastoa, joka voisi toimia Pyhäjärvi-instituutin yhteydessä. Pyhäjärvi-instituutti toimii muuten vapaaehtoisen vesiensuojelun koordinoijana.

Kokemäenjoen vesistöalueesta suurin osa sijoittuu Pirkanmaan ja osa Satakunnan puolelle. Vesistöalueen ekologinen tila on Satakunnan alueella pääosin tyydyttävä, Sonnilanjoen, Loimijoen ja Punkalaitumenjoen osalta välttävä. Harjunpäänjoen valuma-alue on ekologiselta tilaltaan hyvä, samoin kuin Puurijärvi. Vesistöalueella on paljon toimintaa ja toimijoita sekä paineita joen käyttöön. Järviyhdistyksiä on vähän, järviäkin alueella on vähän. Valuma-alueella on tehty kalataloudellisia kunnostuksia (Harjunpäänjoki) ja kalataloudellisten toimien tarvetta on jonkin verran selvitetty. Sääksjärven luusuaan on Sääkskoskeen rakennettu pohjapato, jolla aliveden korkeutta on nostettu 20 senttimetriä. Lisäksi alueella on tehty muita yksittäisiä järviin ja jokeen kohdistuvia hankkeita. Jokivaluma-alueen vahvoja toimijoita ovat mm. Porin kaupunki, Porin vesi ja ELY-keskus. Kunnat ovat jonkin verran toteuttaneet hankkeita omin voimin. Haasteita jokivaluma-alueella ovat joen ekologinen tila, tulvasuojelu, voimatalous, jokeen kohdistuva voimakas kuormitus ja monien toimijoiden vähäinen yhteistyö. Tarve organisoitumiselle on muun muassa Sääksjärven osalta. Lisäksi Turun seudun veden aloittama veden pumpppaus ja käyttö Virttaankankaan pohjavesilaitoksen raakavetenä, ja edelleen ison osan Lounais-Suomen asukkaiden talousvetenä, lisäävät entisestään kiinnostusta joen veden laadun parantamiselle.

Jotta keskusteluyhteys monien toimijoiden välillä saataisiin aikaiseksi, ehdotetaan Kokemäenjoen valuma-alueelle perustettavaksi neuvottelukunta. Vastuutahona voisi toimia Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Satavesi-ohjelman Kokemäenjoki-vesistöalueryhmä.

Karvianjoen vesistöalue ulottuu yläjuoksultaan Etelä-Pohjanmaan ja reuna-alueiltaan myös Pirkanmaan maakuntien puolelle. Suurin osa vesistöalueesta sijoittuu kuitenkin Satakunnan maakuntaan. Vesistöalue sijoittuu Kauhajoen, Karvian, Honkajoen, Kankaanpään, Pomarkun, Siikaisten, Porin, Lavian ja Merikarvian kuntien alueelle. Pieniä osia valuma-alueesta ulottuu Jalasjärven, Isojärven, Kristiinankaupungin, Parkanon, Ikaalisten, Sastamalan ja Ulvilan reunamille. Vesistöalueella on hyvässä, tyydyttävässä ja välttävässä ekologisessa tilassa olevia vesialueita. Alueella vahvoina toimijoina ovat olleet jo pitkään alueen kunnat ja järviyhdistykset. Järviyhdistyksillä ja kunnilla on ollut omia hankkeita, mutta alueelta puuttuu toimien kokonaiskoordinointi. Alueella on tehty voimakasta yhteistyötä Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Tällä hetkellä alueelle on suunnitteilla kalataloudellisia hankkeita ja Karvianjoen vesistöalue onkin kalataloudellisesti kunnostusten kärkikohteita. Kalataloudellisten kunnostustoimien tarvetta on laajasti.

Pintavesien ekologista hyvää tilaa ei ole saavutettu ja sen saavuttamiseksi tarvitaan toimia alueella sekä kaikkien alueella toimivien tahojen yhteistyötä. Myös alueen merkittävä yksityinen toimija, VAPO Oy, tulisi saada mukaan vapaaehtoiseen vesienhoitotyöhön. Koska tarvetta organisoitumiselle on, ehdotetaan alueelle perustettavaksi neuvottelukunta, jonka yhteyteen voitaisiin perustaa rahasto. Mahdollinen vastuutaho voisi olla Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Satavesi-ohjelman Karvianjoki-vesistöalueryhmä.

Selkämeri ulottuu Kustavista Merikarvialle. Vuonna 2011 Selkämerelle perustettiin kansallispuisto. Merialueen ekologinen tila on pääosin hyvä, mutta ongelmina ovat muun muassa rehevöityvät merenlahdet ja valuma-alueelta tuleva kuormitus. Alueella aktiivisesti toimivia tahoja ovat alueen kunnat, etenkin Rauma ja Merikarvia. Lisäksi Suomen ympäristökeskuksella on hankkeita, jotka ulottuvat Selkämerelle. Metsähallitus on aktiivinen toimija Selkämeren kansallispuistossa. Valuma-alueella on toimintaa, mutta varsinaista Selkämereen keskittävää toimijaa ei ole. Vaikka ekologinen tila on hyvä, tulee tila turvata. Lounais-Suomen merialueista keskusteltaessa keskitytään usein Saaristomereen, ja Selkämeri helposti unohtuu, joten tässäkin mielessä tarve organisoitumiselle on.

Alueelle ehdotetaan perustettavaksi neuvottelukunta, johon kuntien sitouttamisen lisäksi tulisi saada mukaan yrityksiä kuten TVO, Posiva ja metsäteollisuus. Vastuutahona voisi toimia Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Satavesi-ohjelman Selkämeri-ryhmä.

Päävesistöalueiden väliin jäävät pienemmät vesistöalueet

Päävesistöalueiden väliin jääviä suurimpia välialueita ovat esimerkiksi **Teijon** vesistöt, **Purilanjoen** vesistö, **Ruonanjoen** vesistö, Paimion ja Sauvon kuntien alueella sijaitseva **Sauvonjoki**, **Hepojoen** ja **Piikkiönjoen** vesistöt, **Raisionjoen**, **Puttanjoen**, **Velluanjoen**, **Ihodenjoen**, **Kaljasjoen**, **Unajanjoen vesistöt**, **Harjajuovan–Pinkjärven** vesistö, johon nousee meritaimenta, **Kellahden–Söörmarkunjoen** vesistö, **Uksjoen** ja **Kasalanjoen** vesistöalueet. Osaa pienemmistä vesistöalueista käytetään raakavesilähteenä. Yhteistä näille vesistöalueille on, että organisoitunutta toimintaa ei juuri ole.

Välialueiden vesienhoidon edistäminen on Pro Saaristomeren- ja Satavesi-ohjelmissa yhdistetty päävesistöalueiden toimintaan. Tätä menettelyä voisi jatkaa tiiviimmäsäkin organisoitumisessa.

6.2 Vapaaehtoisen vesienhoidon organisointi

Vapaaehtoisen vesienhoidon käynnistämiseen ja laajempia vesistöalueisiin kohdistuvia toimenpiteitä koordinoimaan tarvitaan vastuutahoja. Vastuutahot voivat olla esimerkiksi kuntia, yhdistyksiä, yksityishenkilöitä, alueella toimivia merkittäviä yrityksiä, alueellisia ELY-keskuksia, maakuntaliittoja tai alueellisia vesiensuojeluyhdistyksiä. Näiden lisäksi organisoimisessa on otettava huomioon paikallisten kylä-, riista-, järvi-, luonto- ja ympäristöyhdistysten sekä maa- ja metsätalouden toimijoiden osaaminen ja tarpeet.

Tärkeää on luoda hyvä ja toimiva keskusteluyhteys alueen asukkaisiin ja paikallisiin toimijoihin, olemassa oleviin järvi- ja mökkiläisyhdistyksiin sekä suurempiin toimijoihin kuten kuntiin ja teollisuuteen. Järvi- ja jokivaluma-alueet ovat luon-

teeltaan erilaisia, ja esimerkiksi jokialueen toimintaa suunniteltaessa tulee huomioida se, että toiminnan tulee olla koko alueella tarpeeksi monipuolista ja motivoivaa, mikäli halutaan vaikuttaa koko alueen vesienhoitoon. Paikalliset yhdistykset ovat omalla alueellaan vahvoja toimijoita, jotka järjestävät tiedotusta, tapahtumia ja vesiensuojeluhankkeita.

Lounais-Suomen alueella kattavasti toimivat Pro Saaristomeri - ja Satavesi-ohjelmat ja erityisesti niiden sopimusosapuolet voisivat kutsua koolle kunkin vesistöalueen alkukokoukset, joissa selvitettäisiin intressejä ja mahdollisuuksia alueen vapaaehtoisen vesienhoidon organisoitumiseksi.

Sivulle on koottu hyviä lähtökohtia onnistuneelle vesienhoitotyölle. Lähtökohdat perustuvat pääosin haastatteluisa esiin tulleisiin hyviin kokemuksiin ja käytäntöihin. Hyvät käytännöt liittyvät suurelta osin onnistuneeseen organisoitumiseen, jossa työ- ja vastuutehtävät ovat selvät ja osapuolten kesken vallitsee luottamus ja hyvä keskusteluyhteys.

Hyviä lähtökohtia onnistuneelle vesienhoitotyölle:

- *Yksityinen sektori toiminnan tukena auttaa liikkeelle lähtöä huomattavasti.*
- *Lähdetään perustamisvaiheessa tarpeeksi korkealta tasolta liikkeelle, jolloin saadaan toiminnalle vaikutusvaltaa.*
- *Toimiva paikallinen yhteys sidosryhmiin (olemassa olevat yhdistykset, viranomaiset jne.)*
- *Tiedotuksen ja rahoituksen läpinäkyvyys.*
- *Teemavuosien yms. hyödyntäminen tiedotuksessa.*
- *Sitoutunut hallitus ja paikalliset tahot.*
- *Pysyvä rahoitus.*
- *Pitkäkestoisia toimenpiteitä.*
- *Konkreettista toimintaa, jossa myös nopeita toimenpiteitä kasvattamassa motivaatiota.*
- *Palkattua henkilöstöä (yhdistys, säätiö) hoitamaan hankkeiden haku ja käytännön hallinnointi.*
- *Hyvä keskusteluyhteys (yhdistys, säätiö) hallituksen kesken ja toiminnanjohtajan ja hallituksen välillä.*
- *Tekijöiden roolien selkeys.*
- *Koollekutsujana (neuvottelukunta) pitkäjänteinen organisaatio.*
- *Koolle kutsumiseen (neuvottelukunta) olisi hyvä olla hiukan rahallisiakin resursseja.*
- *Hallitus on sitoutunut ja tukee toiminnanjohtajan työtä. Kokouksia riittävästi.*
- *Työryhmien kautta toimintaa voi syventää ja esim. vapaaehtoistoimintaa lisätä.*

TOIMINTAMALLIANALYYSI / Haastattelulomake 08.03.2012**Organisaatio**

Organisaatio:	
Lähiosoite:	
Postinumero ja postitoimipaikka	
Puhelin:	
Sähköposti:	

Vastaaja

Nimi:	
Toimi:	
Puhelin:	
Sähköposti	

Toimintamalli:

1		check list
Organisaatiomalli		
	<ul style="list-style-type: none"> • Hallintomalli (onko toiminnanjohtaja, hallitus, työvaliokuntia...) • Kuinka isot esim. työvaliokunnat jne., mitkä tahot mukana? • Sidosryhmät, kohderyhmät? <ul style="list-style-type: none"> ○ Mitkä ovat eri ryhmien vastuut? Onko organisaatiossa mukana? ○ Miten sidosryhmät on tavoitettu? ○ Kokemuksia sidosryhmistä ○ Keiden kanssa tehty/tehdään paljon yhteistyötä (end users) 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Juridinen asema. (Kuka vastaa toiminnasta, kenellä on toiminnan päätösvalta, rahojen päätösvalta) • Mitä tarkoittaa käytännössä? 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Toimikaudet • Jäsenmäärä 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan päätösvalta, rahoituksen päätösvalta? 		
Toiminta-alue (aluerajaus)			
Toimintamuodot			
	Toiminnan tavoitteet?		
	Onko aktiivinen? Onko hallinnollinen vai taustaorganisaatio?		
Hyvät kokemukset			
Kehittämistarpeet			

2	Mistä tarpeista toimintamallin luominen lähti?	<i>Perustamisajankohta?</i>	
Historia		<i>Kuka teki aloitteen, miten eteni?</i>	
		<i>Perustamisen perustelut ja taustat?</i>	
	Mikä vaikutti siihen, mikä toimintamalli valittiin? Miten toimintamuotoon päädyttiin?		
	Onko toimintamalli matkan varrella muuttunut? Miten, miksi?		

Hyvät kokemukset		
Kehittämistarpeet		
3	Konkreettisia toimia? Tekeekö kunnostustoimenpiteitä, selvityksiä, tutkimusta, kansalaistoimintaa, hankkeita?	
Toiminta		
	Muuta?	
	Onko riittävästi resursseja ? Henkilöt, tilat? (onko vakinaisia vai osa-aikaisia, ovatko tilat kunnan vai omat tms...)	
Jäsenten aktiivisuus	Ovatko rahoittajatahot muuten toiminnassa mukana? Onko tarvetta? Onko mahdollisuuksia?	
Hyviä kokemuksia		
Kehittämistarpeita		
4	Rahoitusmuoto?	
Rahoitus		
	Perusrahoitus?	
	Mitkä muut tahot rahoittavat?	
	Budjetti?	
	Mitä rahoitetaan? Mihin rahat suunnataan?	
Hyviä kokemuksia		
Kehittämistarpeita		
Kouluarvosana ja Sanallinen arvio kokonaisuudesta	asteikolla 4–10. Onko balanssissa? Miten malli toimii organisaation omiin tavoitteisiin nähden?	

Toimintamallianalyysi. Kysely yhteistyökumppaneille.

Tämä kysely on osa vesistöalan toimijoihin kohdistuvaa toimintamallianalyysia, joka kuuluu "Karvianjoen kunnostusohjelma 2007-2015" -hankkeeseen. Toimintamallianalyysin toteuttaa Pyhäjärvi-instituutti yhdessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen VELHO-hankkeen kanssa. Toimintamallianalyysin tavoitteena on selvittää erilaisten toimintamallien / hallintomallien soveltuvuutta ja toimivuutta erilaisissa ympäristöissä. Analyysissa haastateltiin 11 eri vesistöalan toimijaa ja 30-75 sidosryhmän edustajaa / yhteistyökumppania. Analyysista julkaistaan raportti vuoden 2013 keväällä.

Toivomme, että käytätte muutaman minuutin aikaa vastaamalla tähän kyselyyn, jotta saamme analyysimme tueksi myös haastattelemiemme organisaatioiden sidosryhmänäkökulman. Tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja yksittäisiä vastauksia ei voida yhdistää yksittäiseen vastaajaan.

Kiitos vastauksestanne!

Lisätietoja:

Pyhäjärvi-instituutti, Henna Ryömä, puh. 0440 344 058, sähköposti henna.ryoma@pji.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus, Sanna Tikander, puh. 0295 022950, sähköposti sanna.tikander@ely-keskus.fi

Edustamanne taho:

Vesistöalan organisaatio, jonka kanssa teette yhteistyötä.

- Aurajokisäätiö
- Mynälahden neuvottelukunta
- Paimionjoen suojeluyhdistys
- Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry
- Pyhäjärvi-instituutisäätiö
- Pyhäjärven suojeluohjelma
- Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö
- Saarijärven reitin neuvottelukunta
- Saaristomeren suojelurahasto
- Vanajavesikeskus
- Vesistöklänikka ry

Mitä erilaisia yhteistyömuotoja teillä on organisaation kanssa ollut?

- EU-rahoitteiset hankkeet/projektit
- Muut hankkeet/projektit
- Asukastyö
- Tiedotus

- Rahoittaja
- Asiantuntijatyö
- Muu: _____

Missä roolissa olette yhteistyökuvioissa toimineet?

- Rahoittaja
- Asiakas
- Asiantuntija
- Talkootyön organisoija/tekijä
- Tiedottaja
- Muu: _____

Kokemuksia yhteistyöstä.

Onko yhteistyö sujunut hyvin vai onko siinä ollut kehittämistarpeita? Mitä kehittämistarpeita on ollut? Mikä on sujunut hyvin?

Kerro edustamanne tahon ja yhteistyöorganisaation välisestä historiasta?

Onko edustamenne taho ollut mukana organisaatiota perustamassa? Miten olette olleet mukana? Miten yhteistyö on lähtenyt käyntiin?

Miten yhteistyöorganisaation hallintomalli vaikuttaa yhteistyöhön?

Esimerkiksi: Onko byrokratiaa liikaa? Onko päätöksenteko hidasta? Onko yhteistyö joustavaa? Perustele vastauksesi kohtaan muu.

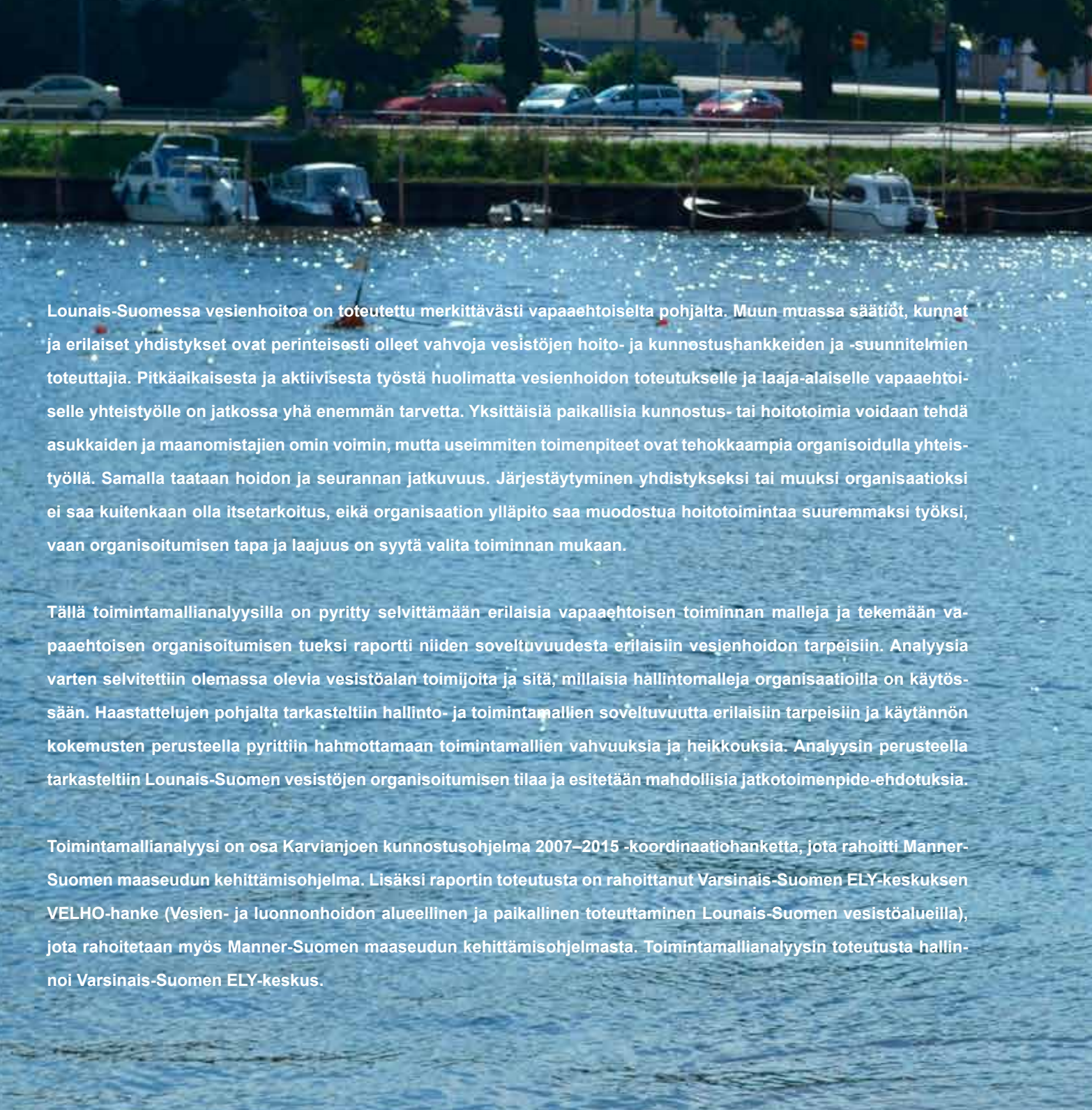
- Positiivisesti
- Negatiivisesti
- Ei mitenkään
- Muu: _____

Näkykö hallintomalli organisaation toiminnassa? Jos näkyy, niin miten? Voisiko hallintomalli olla toisenlainen? Onko toiminta riittävän joustavaa? Pystyykö asioihin vaikuttamaan?

Julkaisusarjan nimi ja numero Elinvoimaa alueelle 6/2013					
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat					
Tekijät Elina Joensuu, Teija Kirkkala, Johanna Rinne, Henna Ryömä, Sanna Tikander		Julkaisu-aika Joulukuu 2013			
		Kustantaja /Julkaisija Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma			
Julkaisun nimi Vapaaehtoiset vesienhoidon organisaatiot Toimintamallianalyysi 2012 (Frivilliga vattenvårdsorganisationer Analys av verksamhetsmodellerna 2012)					
Tiivistelmä Euroopan Unionin vesipolitiikan puitteiden mukaan vesistöjen tulee saavuttaa hyvä ekologinen tila. Vesienhoidon toteuttamisen tueksi ELY-keskukset ovat laatineet vesienhoitosuunnitelmat ja niiden osana alueelliset toimenpideohjelmat, joiden tavoitteena on vähentää vesien kuormitusta ja toteuttaa kunnostuksia. Toimenpiteille ei ole määritelty lakisääteistä toteuttajaa, joten on keskeistä, että vesistöalueiden kaikki intressitahot sitoutuvat vesienhoidon toteutukseen. Yksittäisiä paikallisia kunnostus- tai hoitotoimia voidaan tehdä asukkaiden ja maanomistajien omin voimin, mutta useimmiten toimenpiteet ovat tehokkaampia organisoidulla yhteistyöllä, ja samalla taataan hoidon ja seurannan jatkuvuus. Järjestäytyminen yhdistykseksi tai muuksi organisaatioksi ei saa kuitenkaan olla itsetarkoitus, eikä organisaation ylläpito saa muodostua hoitotoimintaa suuremmaksi työksi, vaan organisoitumisen tapa ja laajuus on syytä valita toiminnan mukaan. Tällä toimintamallianalyysillä on pyritty selvittämään erilaisia vapaaehtoisen toiminnan malleja ja tekemään vapaaehtoisen organisoitumisen tueksi raportti niiden soveltuvuudesta erilaisiin vesienhoidon tarpeisiin. Analyysia varten selvitettiin olemassa olevia vesistöalan toimijoita ja sitä, millaisia hallintomalleja organisaatioilla on käytössään. Haastatteluilla kartoitettiin organisaatioiden syntyhistoriaa, hallintomallin valintaan vaikuttaneita tekijöitä sekä organisaatioiden toimintatapoja. Haastattelujen pohjalta tarkasteltiin hallinto- ja toimintamallien soveltuvuutta erilaisiin tarpeisiin ja käytännön kokemusten perusteella pyrittiin hahmottamaan toimintamallien vahvuuksia ja heikkouksia. Analyysin perusteella on tarkasteltu Lounais-Suomen vesistöjen organisoitumisen tilaa ja pyritty löytämään mahdollisia jatkotoimenpide-ehdotuksia. Toimintamallianalyysi on osa Karvianjoen kunnostusohjelma 2007–2015 -koordinaatiohanketta, jota rahoitti Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma. Lisäksi raportin toteutusta on rahoittanut Varsinais-Suomen ELY-keskuksen VELHO-hanke (Vesien- ja luonnonhoidon alueellinen ja paikallinen toteuttaminen Lounais-Suomen vesistöalueilla), jota rahoitetaan myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Toimintamallianalyysin toteutusta hallinnoi Varsinais-Suomen ELY-keskus.					
Asiasanat (YSA:n mukaan) vesipolitiikka, vesienhoito, vesiensuojelu, organisoituminen, verkostoituminen, vapaaehtoistyö					
ISBN (painettu) 978-952-257-931-7	ISBN (PDF) 978-952-257-932-4	ISSN-L 2242-282X	ISSN (painettu) 2242-282X	ISSN (verkkojulkaisu) 2242-2838	
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-932-4		Kieli Suomi	Sivumäärä 34
Julkaisun tilaukset Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, PL 523, 20101 Turku, puh. 0295 022 500 (vaihe)					
Kustannuspaikka ja -aika Turku 2013			Painotalo Kopijyvä Oy		

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Livskraft i regionen 6/2013				
Ansvarsområde Miljö och naturresurser				
Författare Elina Joensuu, Teija Kirkkala, Johanna Rinne, Henna Ryömä, Sanna Tikander		Publiceringsdatum December 2013		
		Utgivare / Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland		
		Projektets finansiär/uppdragsgivare Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland		
Publikationens titel Vapaaehtoiset vesienhoidon organisaatiot Toimintamallianalyysi 2012 (Frivilliga vattenvårdsorganisationer Analys av verksamhetsmodellen 2012)				
Sammandrag Enligt Europeiska unionens ramdirektiv för vattenpolitik bör vattendragen uppnå ett bra ekologiskt tillstånd. Som stöd för genomförandet av vattenvården har ELY-centralerna utarbetat planer för vattenvård som innefattar regionala åtgärdsprogram, vars mål är att minska belastningen av vattnen och restaurera dem. I lagen fastställs inte vem som ska genomföra åtgärderna så det är viktigt att alla intressenter förbinder sig till att genomföra vattenvården. Enskilda lokala restaurerings- och vårdåtgärder kan göras med invånarnas och markägarnas egna krafter, men oftast blir åtgärderna effektivare om man organiserar ett samarbete, och samtidigt garanterar man då att vården och uppföljningen blir kontinuerlig. Att organisera sig i en förening eller annan organisation får emellertid inte vara ett självändamål och upprätthållandet av organisationen får inte medföra mer arbete än själva vårdverksamheten, utan sättet och omfattningen av organiseringen bör väljas utgående från verksamhetens behov. I den här analysen av verksamhetsmodellen har man strävat efter att utreda olika modeller för frivillig verksamhet och som stöd för den frivilliga organiseringen göra en rapport om hur modellerna kan anpassas till olika behov vattenvård. För analysen har man utrett vilka aktörer som existerar inom vattendragssektorn och vilka förvaltningsmodeller organisationerna använder. Genom intervjuer har man kartlagt organisationernas tillkomsthistoria, faktorer som påverkat valet av förvaltningsmodell och organisationernas förfaringssätt. På basis av intervjuerna granskades förvaltnings- och verksamhetsmodellernas lämplighet för olika behov och utifrån praktisk erfarenhet försökte man urskilja verksamhetsmodellernas styrkor och svagheter. Utgående från analysen har man granskat situationen med tanke på organisering av åtgärder till förmån för vattendragen i Sydvästra Finland och strävat efter att hitta potentiella förslag till fortsatta åtgärder. Analysen av verksamhetsmodellen är en del av koordinationsprojektet "Karvianjoen kunnostusohjelma 2007–2015" (restaureringsprogram för Karvianjoki 2007–2015), som har finansierats av Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland. Dessutom har genomförandet av rapporten finansierats av projektet VELHO (regional och lokal vatten- och naturvård i Egentliga Finlands vattenområden) inom ELY-centralen i Egentliga Finland, som även finansieras av Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland. Genomförandet av analysen av verksamhetsmodellen styrdes av ELY-centralen i Egentliga Finland.				
Nyckelord (enligt Allärs) vattenpolitik, vattenvård, vattenskydd, organisering, nätverkande, frivilligarbete				
ISBN (tryckt) 978-952-257-931-7	ISBN (PDF) 978-952-257-932-4	ISSN-L 2242-282X	ISSN (tryckt) 2242-282X	ISSN (webbpublikation) 2242-2838
www www.ely-centralen.fi/publikationer www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-932-4		Språk Finska
				Sidantal 34
Beställningar Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland, PB 523, 20101 Åbo, tel. 0295 022 500 (växel)				
Förläggningsort och datum Åbo 2013			Tryckeri Kopijyvä Oy	

Lounais-Suomessa vesienhoitoa on toteutettu merkittävästi vapaaehtoiselta pohjalta. Muun muassa säätiöt, kunnat ja erilaiset yhdistykset ovat perinteisesti olleet vahvoja vesistöjen hoito- ja kunnostushankkeiden ja -suunnitelmien toteuttajia. Pitkäaikaisesta ja aktiivisesta työstä huolimatta vesienhoidon toteutukselle ja laaja-alaiselle vapaaehtoiselle yhteistyölle on jatkossa yhä enemmän tarvetta. Yksittäisiä paikallisia kunnostus- tai hoitotoimia voidaan tehdä asukkaiden ja maanomistajien omin voimin, mutta useimmiten toimenpiteet ovat tehokkaampia organisoidulla yhteistyöllä. Samalla taataan hoidon ja seurannan jatkuvuus. Järjestäytyminen yhdistykseksi tai muuksi organisaatioksi ei saa kuitenkaan olla itsetarkoitus, eikä organisaation ylläpito saa muodostua hoitotoimintaa suuremmaksi työksi, vaan organisoitumisen tapa ja laajuus on syytä valita toiminnan mukaan.

Tällä toimintamallianalyysillä on pyritty selvittämään erilaisia vapaaehtoisen toiminnan malleja ja tekemään vapaaehtoisen organisoitumisen tueksi raportti niiden soveltuvuudesta erilaisiin vesienhoidon tarpeisiin. Analyysia varten selvitettiin olemassa olevia vesistöalan toimijoita ja sitä, millaisia hallintomalleja organisaatioilla on käytössään. Haastattelujen pohjalta tarkasteltiin hallinto- ja toimintamallien soveltuvuutta erilaisiin tarpeisiin ja käytännön kokemusten perusteella pyrittiin hahmottamaan toimintamallien vahvuuksia ja heikkouksia. Analyysin perusteella tarkasteltiin Lounais-Suomen vesistöjen organisoitumisen tilaa ja esitetään mahdollisia jatkotoimenpide-ehdotuksia.

Toimintamallianalyysi on osa Karvianjoen kunnostusohjelma 2007–2015 -koordinaatiohanketta, jota rahoitti Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma. Lisäksi raportin toteutusta on rahoittanut Varsinais-Suomen ELY-keskuksen VELHO-hanke (Vesien- ja luonnonhoidon alueellinen ja paikallinen toteuttaminen Lounais-Suomen vesistöalueilla), jota rahoitetaan myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Toimintamallianalyysin toteutusta hallinnoi Varsinais-Suomen ELY-keskus.

ELINVOIMAA ALUEELLE 6 | 2013
VAPAAEHTOISET VESIENHOIDON ORGANISAATIOT
TOIMINTAMALLIANALYYSI 2012

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-931-7 (painettu)
ISBN 978-952-257-932-4X (PDF)

ISSN-L 2242-282X
ISSN 2242-282X (painettu)
ISSN 2242-2838 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-932-4

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin